

Aynur Rüstəmova
Məcid İsmixanov
Ceyran Bayramova

AZƏRBAYCAN DİLİ

1

Ümumtəhsil məktəblərinin /-ci sinfi üçün
“Azərbaycan dili” (dövlət dili kimi) fənni üzrə
müəllim üçün metodik vəsait

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin
24.05. 2016-cı il tarixli 354 nömrəli əmri ilə
təsdiq edilmişdir.

XXI
YNE

BAKİ - 2016

Aynur Rüstəmova, Məcid İsmixanov, Ceyran Bayramova.
Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci sinfi üçün “Azərbaycan dili”
(dövlət dili kimi) fənni üzrə müəllim üçün metodik vəsait.
Bakı, “XXI” Yeni Nəşrlər Evi, 2016, 80 s.

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Dərsliklə bağlı rəy, irad və təkliflərin yndm21@day.az və derslik@edu.gov.az elektron ünvanlara göndərilməsi xahiş olunur. Əməkdaşlığınıza üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik.

MÜNDƏRİCAT

Giriş	5
Təqvim-tematik planlaşdırma	7
Məzmun xətləri üzrə əsas və alt-standartlar	11
Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi	12
Tanışlıq	15
Bilik günü	16
Dərsdə	17
Dərsdə (davamı)	19
Aillə	19
Ev	21
Qonaq otağı	22
Yataq otağı	23
Mətbəxdə	24
Mətbəxdə(davamı)	26
Ərzaq mağazasında	27
Səhər yeməyi	28
Nahar	29
Şam yeməyi	30
“Kim? Nə?” sualına cavab verən sözlər	30
Necə? Hansı?	31
Nə edir	33
Bədən üzvləri	34
Meyvə bağında	35
Bostanda	36
“Cırtdan” nağılı	37
Rəsm dərsində	37
Rənglər	38
Geyim və ayaqqabı mağazasında	39
Say	40
Güllər	41
Heyvanxanada	42
Vəhşi heyvanlar	44
Ev heyvanları	44
“Ayı və siçan” nağılı	46
Ev quşları	46
Çöl quşları	47
Sənət və peşələr	48
Nəqliyyat vasitələri	49
Kim ilə? Nə ilə?	50

Günün saatları	51
Mənim günüm. Təmizlik	52
Əşyanın yeri	53
Haraya? Haradan?	54
Fəsillər	55
Payızda	56
Gəzintidə	58
“Günəş və külək” nağılı	59
Qiş. Yeni il şənliyi	60
“Yeni il şənliyi ” (davamı)	61
“Uşaq və buz”	61
“Ayı və şir” təmsili	61
Qadınlar bayramı	62
Yazda	62
Novruz bayramı	63
Novruz bayramı (davamı)	64
İlin fəsilləri	65
Oyuncaq mağazasında	65
Musiqi alətləri	66
“Qız qalası” əfsanəsi	67
Paytaxtimiz	67
28 May	68
Yay	69
Şeirlər	70

Giriş

Ümumtəhsil məktəbləri üçün Azərbaycan dili fənni üzrə I sinif komplekti Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin təsdiq etdiyi "Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün Azərbaycan dili kurikulumunun (I-IV siniflər)" əsasında hazırlanmışdır və 2 kitabdan - dərslik və müəllim üçün vəsaitdən ibarətdir.

I sinifdə Azərbaycan dili fənni həftədə 2 saat olmaqla 34 həftə (68 saat) ərzində tədris olunur. Kiçik summativ qiymətləndirmə (KSQ) 4 həftədən tez, 6 həftədən gec olmayaraq aparılır və bu dövr müddətində keçirilən mövzuları əhatə edir. Böyük simmativ qiymətləndirmə (BSQ) hər yarımilin sonunda keçirilir. İstər KSQ, istərsə də BSQ şifahi şəkildə aparılır. MMV-də müəllimlərə təqdim olunan perspektiv planlaşdırma müəlliflərə aiddir. Hər bir müəllim sinfin səviyyəsinə uyğun olaraq bu planlaşdırmanı dəyişə bilər.

Hər dərs bütün məzmun xətləri üzrə fəaliyyəti (dinləyib-anlama, danışma) özündə əks etdirir. Bəzi dərslər 2 və ya 3 saat üçün nəzərdə tutulmuşdur. Dərslərdə verilmiş fəaliyyətlərin saatlar üzrə bölgüsü müəllimin öhdəsinə buraxılır. Muasir yanaşmada bir dərs daxilində məzmun standartlarının integrasiyası tələb olunur.

Dil öyrədilməsinin ilk mərhələsində əsas məqsəd şagirdlərdə bu dildə müəyyən leksik və qrammatik bazarın yaradılmasından, dinləyib-anlama bacarığının formalaşdırılmasından, nitq fəaliyyətinin inkişafından ibarətdir.

Dərs daxilində müxtəlif məzmun standartlarının integrasiyası tələb olunur. Dinləmə, anlama və danışma bacarığının formalaşdırılması dil öyrədilməsində ən vacib məsələdir. Bu məqsədlə I sinifdə "Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün Azərbaycan dili kurikulumunun (I-IV siniflər)" standartlarını reallaşdırmaq üçün müxtəlif fəaliyyətlər nəzərdə tutulmuşdur. Kiçik dialoqların, şəkil əsasında mətnlərin qurulması və danışılması, eyni zamanda dinlədiyini anladığını nümayiş etdirmək üçün (1.1.1. Sadə şifahi göstəriciləri təkrarlayır və əməl edir; 1.1.2. Aydınlaşdırmaq məqsədilə suallar verir; 1.1.3. Adını eşitdiyi əşya və hadisəni şəkildə göstərir) müxtəlif sualların verilməsi, nitq şəraitinin yaradılması nəzərdə tutulur. Təlim-tədris prosesində şagirdlər şifahi nitq nümunələri ilə tanış olurlar.

Tədris digər dillərdə aparılan ümumtəhsil məktəbləri üçün Azərbaycan dili fənni yzrə I sinifdə yalnız 2 məzmun xəttini: "Dinləyib-anlama" və "Danışma"ni əhatə etdiyi üçün dərslikdə yalnız şifahi nitq bacarıqlarının inkişafına xidmət edir.

Dərslikdə və MMV-də şifahi nitqi formalaşdırıran kifayət qədər material, metod və üsul verilmişdir. Bura müxtəlif mövzuya aid sözlərin öyrənilməsi, sadə cumlələrin, kiçik monoloq və dialoqların qurulması, eyni zamanda tapmacaların, atalar sözlərinin, şeirlərin öyrənilməsi daxildir. Dərslikdə verilmiş material

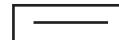
gündəlik həyatda istifadə olunan leksik bazanı özündə əks etdirən mühüm mövzuları əhatə edir: "Tanışlıq", "Məktəb", "Ailə", "Mənzil", "Gəzintidə", "Ərzaq mağazasında" və s.

Danişma bildiklərini və düşündüklərini şifahi nitq vasitəsilə ifadə etmək bacarığıdır. Söz nitqin əsas leksik vahididir. Ona görə də uşaqlarla leksik bazanın yaradılması nitqin inkişafı üçün ən mühüm məsələdir. Birinci sinif şagirdlərində konkret təvəkkür daha çox inkişaf etdiyi üçün sözlər vizual görüntüsü ilə birləşəndə daha yaxşı yadda qalır. Diniñinən mətnlə bağlı suallara cavab verərkən və ya özü müxtəlif suallar verərkən dərs prosesində dinləyib-anlama və danışma bacarığı sintez olunur.

Təlimin ilk mərhələsində şagirdlər imitasiya (təqlidetmə) metodu ilə müəllimin sözlərini təkrarlamaqla danışmağı öyrənirlər. Həmçinin müəllim şagirdlərin səhvləri üzərində düzəlişlər aparmaqla müəyyən nəticələr əldə edə bilər. Sonralar müəyyən qrammatik materialı mənimsəməkə həm tələffüzdə düzgünlüyü, həm də düzgün cümlə qurulmasına nail olmaq olar.

MMV-də danışma bacarığının formallaşdırılmasına xidmət edən sadə qrammatik materiallar (nəqli cumlələrdə söz sırası, sual cümlələrinin qurulması, çətin sözlərin tələffüzü və s.) təqdim edilmişdir. Cümlədə sözlərin sırasını izah edərkən sxemlərdən istifadə olunmışdır.

Əşya bildirən

Əlamət bildirən

Hərəkət bildirən

"ilə" qoşması

Demək olar ki, istifadə olunan bütün material təcrübədən keçirilmişdir və şagirdlərin yaş səviyyəsinə uyğunlaşdırılmışdır.

Müəllimlərin nəzərinə çatdırmaq istərdik ki, verilmiş sxemlərin cümlənin sintaktik təhlili zamanı istifadə olunan şərti işaretlərlə heç bir əlaqəsi yoxdur. Dünya təcrübəsində bu sxemlərdən şagirdlərin hələ yazı və oxu bacarığı olmadığı dönəmlərində cümlə qurmaq üçün istifadə olunur. İsim, əvəzlik, zərf ad, sıfət, say əlamət, feillər isə hərəkət bildirən sxemlərə uyğunlaşdırılır. Belə ki, əgər MMV-də **əşya** sxemi verilmişsə, bu cümlə "Bu, kitabdır", "Kitab mənimdir" və s. şəkildə qurula bilər. Bununla da şagirdlərdə vizual olaraq cümlədə sözlərin ardıcılılığı haqqında təsəvvür yaranır. Bu da şagirdlərdə tərcümə zamanı cümlədə söz sırasını öyrənməyə kömək edir.

Şagirdlərin leksik bazasının hələ kifayət qədər olmadığını nəzərə alaraq dərslərdə fəal dərsin bütün mərhələləri ardıcılıqla göstəriləmişdir. Lakin MMV-də hər dərs üçün alt-standartları reallaşdırmağa xidmət edən müxtəlif metod və üsullar təklif edilmişdir. Müəllim sinfin səviyyəsinə uyğun olaraq istədiyi metoddan istifadə edə bilər.

**Tədris qeyri-milli dillərdə olan məktəblərdə I sinif üçün
təqvim-tematik planlaşdırma**

Nö	Mövzular	Saat
1	Tanışlıq	1
2	Bilik günü	1
3	Dərsdə	2
4	Ailə	1
5	Ev	1
6	Mənzil. Qonaq otağı	1
7	Yataq otağı	1
8	Mətbəxdə	2
9	Ərzaq mağazasında	1
10	Səhər yeməyi	1
11	Nahar	1
12	Şam yeməyi	1
13	Kim? Nə?	1
14	Necə? Hansı?	1
15	Nə edir?	1
16	Bədən üzvləri	1
17	Meyvə bağında	1
18	Bostanda	1
19	"Cırtdan" nağılı	1
20	Rəsm dərsində	1
21	Rənglər	1
22	Geyim mağazası	1
23	Ayaqqabı mağazasında	1
24	Say	1
25	Güllər	1
26	Heyvanxanada	1
27	Vəhşi heyvanlar	1
28	Ev heyvanları	1
29	"Ayı və sıçan" nağılı	1

30	Ev quşları	1
31	Çöl quşları	1
32	Sənət və peşələr	2
33	Nəqliyyat vasitələri	1
34	Kim ilə? Nə ilə?	1
35	Günün saatları	1
36	Mənim günüm	1
37	Təmizlik	1
38	Əşyanın yeri	1
39	Haraya? Haradan?	1
40	Fəsillər	1
41	Payızda	1
42	Gəzintidə	1
43	"Günəş və külək" nağılı	1
44	Qış	1
45	Yeni il şənliyi	1
46	"Uşaq və buz" (Şeir üzərində iş)	1
47	"Ayi və şir" təmsili	1
48	Qadınlar bayramı	1
49	Novruz bayramı	2
50	Yazda	1
51	Oyuncaq mağazasında	1
52	Musiqi alətləri	1
53	"Qız qalası" əfsanəsi	1
54	Paytaxtimiz	1
55	28 May	1
56	Yay	1

Kiçik summativ qiymətləndirmə (KSQ) – 6 saat;

Böyük summativ qiymətləndirmə (BSQ) – 2 saat;

Təlim texnologiyaları

Dərsin təşkilində düzgün metodun seçilməsi çox mühüm məsələdir. Dil öyrədilməsində əsas məqsəd şagirdlərə tək təlim materialını mənimşətmək deyil, həmçinin danışarkən, fikir ifadə edərkən əldə olunmuş biliklərdən düzgün istifadə etməyi öyrətməkdən ibarətdir. Şagirdlərin təlim prosesinin daha da səmərəli təşkil edilməsi üçün bir sıra amillər nəzərə alınmalıdır. Öyrənmə sosial prosesdir. Rəngarənglik öyrənməni asanlaşdırır. Şagirdlər öyrənmə prosesinə daha fəal cəlb edildikdə, onlar öz iş və oyunlarının təşəbbüskarı olduqda, onları obyektiv qiymətləndirdikdə, onların inkişafının bütün sahələri (fiziki, sosial, emosional, mənəvi, əqli) öyrənmə prosesinə integrasiya olunduqda, özlərini fiziki və psixoloji baxımdan arxayı, təhlükəsiz hiss etdikdə daha yaxşı təlim nəticələri əldə edirlər. İnteraktiv üsulları tətbiq edərkən şagirdlərin fərdi bacarığı və iş tempi nəzərə alınmalıdır. Dərsdə bir və ya iki interaktiv üsuldan istifadə olunması tövsiyə edilir. Dərsin sonunda refleksiya aparılmalıdır. Təlim qeyri-Azərbaycan dilində aparılan ümumtəhsil məktəbləri üçün “Azərbaycan dili” fənni üçün dərslərdə istifadə olunan bəzi metodları və iş formalarını təqdim etmək istərdik.

Kiçik qruplarda iş. Bu iş forması çox geniş yayılmışdır. Kiçik qruplarda işin tətbiqi şagirdlərin dərsdə fəal iştirakını təmin edir, onlara öz bacarıqlarını nümayiş etdirməkdə şərait yaradır. Kiçik qruplarda daha səmimi mühit yaranır, şagirdlərdə əməkdaşlıq, birgə qərar qəbul etmək bacarığı formalaşdırılır. Müəllim əvvəlcədən şagirdləri qruplara necə böləcəyini planlaşdırmalıdır. Qrupların tərkibi də müntəzəm olaraq dəyişməlidir. Qruplar differensiallaşdırılmış olmalıdır. Sinifdə “yaxşı” və “pis” olan qrupların yaranmasına imkan verilməməlidir. Qruplarda iş zamanı başqalarının fikir və hüququna hörmət, kompromisə və əməkdaşlığa hazırlıq, qarşılıqlı yardım, dinləmək bacarığı aşilanmalıdır. Müəllim tapşırığı dəqiq izah etməli, vaxt həddi qoymalı, qrupun işinə nəzarət etməli, yalnız ehtiyac yarandıqda müdaxilə etməlidir. Qruplarla işin istedadlı şagirdlərin öz qabiliyyətlərini üzə çıxarmaq, məsuliyyət hissini artırmaq kimi müsbət tərəfləri var. Qrupun işi mütlət qiymətləndirilməlidir.

Rollu oyunlar. Dinləyib-anlama və danışma bacarığının formalaşmasına bilavasitə xidmət edir

İbtidai siniflərdə rollu oyunlardan istifadənin əhəmiyyəti danılmazdır. Bu şagirdlərin yaradıcı təxəyyülüünü inkişaf etdirir. Şagirdlər hadisələrin canlı iştirakçılarına çevrilirlər. Rollu oyunların tətbiqi zamanı sinfin əksər hissəsi dərs prosesinə qoşulur. Dərsin yeknəsəqliyi aradan qalxır, dərsə maraq artır. Lakin bu oyunlar şagirdlər üçün əyləncəyə çevrilənməlidir. Müəllim vaxtı düzgün hesablamalı, şagirdlərə oyunun mahiyyətini düzgün çatdırmalıdır. Müəllim oyunun bilavasitə rəhbəri olmalıdır.

Söz assosiasiyaları. Bu üsul 1-ci sinifdə daha çox şagirdlərin yeni öyrəndiklərini aşkara çıxarmaq üçün yaxşı səmərə verir. Hər hansı bir məsələ ilə əlaqədar söz və ya söz birləşməsi deyilir, sonra bu sözlər əlaqələndirilir və müəyyən bir fikir, ideya formalasdırılır. Yeni dərsin əsas məqsədi və mövzusu ilə əlaqələndirilir. Dərsin sonuna yaxın şagirdlərdən mövzu ilə bağlı nə düşündüyünü bir sözlə ifadə etməyi xahiş edib ümumiləşdirmə aparmaq olar.

Əqli hücum. Bu üsul şagirdlərdə idraki fəaliyyəti stimullaşdırır və kollektiv müzakirə üçün nəzərdə tutulur. Əqli hücum zamanı şagirdlər öz fikirlərini azad şəkildə ifadə edirlər. *Məsələn*. Müəllim şagirdlərə müraciət edir ki, müəyyən bir məsələnin həlli üçün hamı öz fikrini söyləsin. Proses zamanı çoxlu sayıda ideyadan seçilmiş 5-6 ideya problemin həllinə kömək edir. Bu üsul zamanı şagirdlərin hamısının ideyasını dinləmək lazımdır. Bəzən o qədər də fəal olmayan şagirdlər çox orijinal ideyalar söyləyirlər.

Rəsmə görə müzakirə. Bu üsul da ibtidai siniflər üçün çox əlverişli ola bilər. Bu zaman şagirdlərin müxtəlif təsvirlər əsasında mülahizə yürütülmək bacarığı öyrənilir. Şagidlərdə tənqid təfəkkür inkişaf etdirilir. Müəyyən bir mövzunu keçib qurtardıqdan sonra müxtəlif təsvirli kağızlar qrup üzvlərinə paylanılır. Şagirdlər təsvirlər əsasında müəyyən nəticələrə gəlir və fikir yürüdürlər. Sonra hər qrup öz işini təqdim edir. Müzakirə başlayır. Müəllim müzakirə olunacaq təsvirləri əvvəlcədən hazırlayıb və seçilir. Təqdimat zamanı müəllim müəyyən fikirlərin ümumiləşməsində şagirdlərə təsir etməməli, onlara yalnız istiqamət verməlidir.

Müəllimlər dərslərə yaradıcı yanaşaraq yeni üsullar tətbiq edə bilərlər. Təqdim edilən bu üsulların şərhi tövsiyə xarakteri daşıyır.

Aşağıda tədris qeyri-milli dillərdə aparılan ümumtəhsil məktəbləri üçün “Azərbaycan dili” fənni üzrə standartları nəzərinizə çatdırırıq.

I sinfin sonunda şagird:

- * Sadə şifahi nitq nümunələrinin məzmununu başa düşdүүнү нümayış etdirir;
- * Öyrəndiyi sözlərin mənasını izah etməklə onların əsasında cümlələr qurur;
- * Müxtəlif əşyalar, sadə süjetli şəkillər və hadisələr ətrafında fikirlərini ifadə edir.

Məzmun xətləri üzrə əsas və alt-standartlar

1. Dinləyib-anlama

Şagird:

1.1. Şagird sadə şifahi nitq nümunələrinin məzmununu başa düşdüyü-nü nümayiş etdirir;

1.1.1. Sadə şifahi göstəriciləri təkrarlayır və onlara əməl edir.

1.1.2. Aydınlaşdırmaq və dərk etmək məqsədilə suallar verir.

1.1.3. Adını eşitdiyi əşya və hadisəni şəkildə göstərir.

2. Danışma

Şagird:

2.1. Şagird öyrəndiyi sözlərin mənasını izah etməklə onların əsasında cümlələr qurur.

2.1.1. Öyrəndiyi sözün mənasını başa düşdüyü-nü nümayiş etdirir.

2.1.2. Öyrəndiyi sözlərdən cümlələr qurur.

2.2. Şagird müxtəlif əşyalar, sadə süjetli şəkillər və hadisələr ətrafında fikirlərini ifadə edir.

2.2.1. Müşahidə etdiyi əşya və hadisələri adlandırır.

2.2.2. Müşahidə etdiyi əşya və hadisələri sadə formada təsvir edir.

2.2.3. Özü, ailəsi, məktəb və yoldaşları haqqında sadə dialoqlar qurur.

FƏNDAXİLİ ÜFÜQİ İNTEGRASIYA

Dinləyib-anlama	Danışma
1.1.1. Sadə şifahi göstəriciləri təkrarlayır və onlara əməl edir.	2.1.1. Öyrəndiyi sözün mənasını başa düşdüyü-nü nümayiş etdirir.
1.1.2. Aydınlaşdırmaq və dərk etmək məqsədilə suallar verir.	2.1.2. Öyrəndiyi sözlərdən cümlələr qurur. 2.1.3. Bütöv cümlələr vasitəsilə fikirlərini ifadə edir.

FƏNDAXİLİ ŞAQULİ (SİNİFLƏRARASI) VƏ FƏNLƏRARASI İNTEQRASIYA

Məzmun xəttinin №-si	Standartın №-si	Alt stan- dartin №-si	
1	1		Sagird sadə şifahi nitq nümunələrinin məzmununu başa düşdüyüünü nümayiş etdirir. A-d. 1.1.
1	1	1	Sadə şifahi göstərişiləri təkrarlayır və onlara əməl edir.
1	1	2	Aydınlaşdırmaq və dərk etmək məqsədilə suallar verir. A-d. 1.1.1.
1	1	3	Adını eşitdiyi əşya və hadisəni şəkildə göstərir. H-b. 1.1.2.; T-i. 1.3.
2	1		Şagird öyrəndiyi sözlərin mənasını izah etməklə onların əsasında cümlələr qurur. A-d. 1.2.6.; T-i. 2.4.
2	1	1	Öyrəndiyi sözlərin mənasını başa düşdüyüünü nümayiş etdirir. A-d. 1.2.3.
2	1	2	Öyrəndiyi sözlərdən birləşmə və cümlələr qurur. T-i. 2.4.; A-d. 1.2.6.
2	1	3	Bütöv cümlələr vasitəsilə fikirlərini ifadə edir. A-d. 1.2.6.;
2	1	4	Öyrəndiyi söz və söz birləşmələrindən istifadə etməklə dialoqa girmək bacarığı nümayiş etdirir. A-d. 1.2.4.; T-i. 2.2.

Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi

Müasir təhsildə qiymətləndirməni, sadəcə, şagirdə qiymət qoymaq kimi qəbul etmək düzgün deyil. Qiymətləndirmə təlim və tədrisin əsas tərkib hissəsidir. O həm müəllimə, həm də şagirdə məqsədə doğru irəliləyiş haqqında məlumat verir. Qiymətləndirmə elə təşkil olunmalıdır ki, təhsilin ilkin mərhələsindən başlayaraq son məqsədə catmağın yollarını təhlil etməklə tədbirlər görmək və sonra hər bir şagirdin nailiyyətləri haqqında fikir söyləmək mümkün olsun.

Kurikulumda qiymətləndirmənin üç növü qeyd olunur:

- * *İlkin səviyyənin qiymətləndirilməsi (diagnostik qiymətləndirmə),*
- * *Irəliləyişlərin monitorinqi (formativ qiymətləndirmə),*
- * *Yekun (summativ) qiymətləndirmə.*

Formativ (cari, gündəlik) qiymətləndirmə müəllimə imkan verir ki, şagirdin inkişaf dinamikasını daim izləsin. Bu qiymətləndirmə müəllimə növbəti mərhələ üçün təlimin strategiyasını müəyyənləşdirməyə kömək edir. Qiymətləndirmənin meyarları isə müvafiq mərhələnin əvvəlində qoyulmuş məqsədlərdən asılıdır. Tədris qeyri-milli dillərdə aparılan ümumtəhsil məktəbləri üçün Azərbaycan dili fənni yzrə standartlar yalnız şifahi nitqlə bağlı olduğundan həm diaqnostik, həm formativ, həm də yekun qiymətləndirmələr (KSQ və BSQ) şifahi şəkildə aparılır.

Formativ qiymətləndirmənin rubriklər əsasında aparılması tövsiyə edilir. Rubrik hazırlayarkən müəllim yüksək və ən aşağı səviyyəni müəyyənləşdirməyi bacarmalıdır. Aşağıda müxtəlif qimətləndirmə rubrikləri təqdim edilmişdir. Rubriklər nümunə xarakteri daşıyır.

DANIŞMA BACARIĞININ MONİTORİNQİ

Mövzu	Şagird	Mövzu üzrə cavab verə bilmədiyi söz	Tələffüz normasının pozulduğu söz

Dinləmə və danışma üzrə rubrik

Səviyyə	I	II	III	IV
Dinləmə	Müzakirə zamanı qarşı tərəfə suallar verməkdən çəkinir	Müzakirə zamanı verdiyi suallarla danışanın fikrini müəyyənləşdir məkdə çətinlik çəkir	Müzakirə zamanı verdiyi suallarla danışanın fikrini qismən müəyyənləşdirir	Müzakirə zamanı verdiyi suallarla danışanın fikrini müəyyənləşdirir
Danışma	Danışarkən sözləri tələffüz etməkdə və cümlələri düzgün qurmaqda çətinlik çəkir	Danışarkən sözləri düzgün tələffüz edir, lakin cümlələri düzgün qurmaqda çətinlik çəkir	Danışarkən sözləri tələffüz edir, cümlələri düzgün qurur, lakin bəzən səhvlərə yol verir	Danışarkən sözləri düzgün tələffüz edir və cümlələri düzgün qurur

Tanışlıq

Standart: 2.1.1; 2.1.2

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Kiçik cümlələr qururlar.

Fəal lüğət tərkibi üçün sözlər: mən, sən, o, biz, siz, onlar, mənim, sənin, onun, bizim, sizin, onların, ad, soyad, yaş və s.

Qeyri-fəal tərkibi üçün sözlər: salam, necəsiniz, necəsən, var, yaşayıram və s.

Qrammatik formalar və sintaktik konstruksiyalar:

Sənin adın nədir? Mənim adım Anardır.

Sənin neçə yaşı var? Mənim 8 yaşı var.

Sən məktəbdə oxuyursan? Bəli.

Neçənci sinifdə oxuyursan? Birinci.

Təchizat: şəkillər.

Dərsin gedişi:

1. Uşaqlardan tanışlıq üçün hansı sualların lazım olduğu soruşulur (təlim dilində).
2. Sonra sözlərin mənası izah edilir. Azərbaycan dilində *mən, sən, o, biz, siz, onlar* və həmin sözlər yiyəlik halda öyrədilir. Müəllim dediyi sözləri əvvəlcə fəal uşaqlar 1-2 dəfə təkrar edirlər, sonra hamı birlikdə təkrar edir.

3. Bundan sonra cümlələr qurulur. Təxmini cümlələr:

- Sənin adın nədir?
- Mənim adım Ayseldir.
- Sənin neçə yaşı var?
- Mənim 6 yaşı var.
- Sən məktəbdə oxuyursan?
- Bəli. Mən məktəbdə oxuyuram.
- Neçənci sinifdə oxuyursan?
- Mən birinci sinifdə oxuyuram. (Birinci sinifdə)

4. Oyun - "Gəlin oynayaq". Müəllim uşaqları 3 dəstəyə (qrupa) ayırrı. Bir qrupa top, 2-ci qrupa gəlincik, 3-cü qrupa maşın verilir (Oyuncaqlar müəllimin istəyindən asılı olaraq dəyişdirilə bilər). Cümlələr qurulur: "Bizim topumuz var. Sizin nəyiniz var? Bizim gəlinciyimiz var? Onların nəyi var? İstəyirsiz, topu size verək? Onlar da bize gəlincik versinlər," və s. bu tipli cümlələrlə "bizim, sizin, onların" əvəzlikləri üzərində iş gedir (Cümlələr müəllimin köməyi ilə qurulur).

Bu cümlələr əvvəlcə dili daha yaxşı bilən uşaqlar tərəfindən, daha sonra orta səviyyəli uşaqlar tərəfindən səsləndirilir, sonda isə bütün sinif birlikdə təkrar edir. Müəllim uşaqların intonasiyasına fikir verməli, cavabların qısa və ya tam olabiləcəyini onlara başa salmalıdır.

5. Oyun - "Tanışlıq" - bir uşaq çağırılır, müəllimin köməyi ilə sınıfə suallar verilir (yuxarıda verilən cümlələr). Uşaqlar da bu suallara cavab verirlər (fərdi, sıralarla, bütün siniflə).

5. Oyun - "Tanışlıq" - bir uşaq çağırılır, müəllimin köməyi ilə sınıfə suallar verilir (yuxarıda verilən cümlələr). Uşaqlar da bu suallara cavab verirlər (fərdi, sıralarla, bütün siniflə).

6. Müəllimin köməyi ilə kiçik mətn qurulur (özünü təqdimetmə)(dərslik, səh.4)

"Mənim adım Anardır. 6 yaşım var. Mən məktəbə gedirəm. 1-ci sinifdə oxuyuram. Sənin adın nədir?"

7. Mətn əvvəlcə 2-3 fəal uşaq tərəfindən, sonra isə bütün siniflə təkrar olunur.

Qeyd: "fəal şagird" və "qeyri-fəal şagird" deyərkən dili praktik cəhətdən yaxşı bilən və bilməyən şagirdlər nəzərdə tutulur.

Bilik günü

Standart: 2.1.1; 2.2.3

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Şəkil üzrə kiçik mətn qururlar. Sual cümlələri, "var" sözlü cümlələr qururlar.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: məktəb, uşaqlar, valideynlər, müəllim, oğlan, qız, şagird, güllər, 1-ci sinif, bu, o.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: tənəffüs, qəşəng, işıqlı, musiqi, şən gedirlər, böyük, gözəl və s.

Qrammatik formalar: Bu kimdir? (nədir?) Bu məktəbdir? (şagirddir) Bəs bu kimdir? (nədir?), məktəbin həyəti, bir dəstə gül, "var" sözlü cümlələrin öyrədilməsi.

Təchizat: şəkillər.

Dərsin gedişi:

1. Məktəblə tanışlıq (10 dəq.)

Müəllim kiçik ekskursiya təşkil edərək uşaqları məktəblə tanış edir. Sınıf otaqlarını, yeməkxananı, akt zalını və s. göstərir. Həm Azərbaycan, həm təlim dilində bu barədə məlumat verir.

2. Yeni sözlərin öyrədilməsi. Bu zaman şəkillərdən, əyani olaraq ətrafdakılardan istifadə olunur. Müəllim sözün mənasını deyəndən sonra uşaqlara onu təkrarlaşdırır.

3. Dərslikdəki şəkillərlə iş (dərslik, səh.5). Cümlələr qurulur. Müəllim özü həm sual, həm də cavab verir. Sonra tərcümə edir (həm sual, həm cavab). Təxmini cümlələr:

- Bu nədir?
- Bu məktəbdir.

- Məktəb necədir?
- Məktəb yaraşıqlıdır.
- Bu kimdir?
- Bu, oğlandır.
- Bəs bu kimdir?
- Bu isə qızdır.
- Uşaqlar necə görünürler?
- Uşaqlar şən görünürler.
- Bu kimdir?
- Bu, şagirddir.
- Bəs bu kimdir?
- Bu isə müəllimdir.
- Uşaqların əllərində nə var?
- Uşaqların əllərində gül dəstəsi var.
- Uşaqlar nə edirlər?
- Uşaqlar məktəbə gedirlər və s.

4. Suallar sonra uşaqlara yönəldilir. Uşaqlar cavab verirlər. Əvvəl fəal uşaqlar, sonra zəif şagirdlər sual-cavabda iştirak edirlər. Sonra bütün sinif birlikdə təkrar edir. Bu zaman cümlənin intonasiyasına, düzgün qurulmasına diqqət yetirilir.

5. Oyun - "Müəllim". Bir şagird dəvət olunur. Müəllimin verdiyi sualları təkrar edir, yoldaşlarından soruşur. Şagirdlər fərdi, sıra ilə və ya bütün siniflə suallara cavab verirlər.

6. Mətn qurulur:

"Bu, məktəbdir. Məktəb böyük və gözəldir. Uşaqlar məktəbə gəlirlər. Onların əlində gül dəstələri var. Uşaqlar şən görünürler".

7. Yenə də mətn əvvəlcə fəal şagirdlər tərəfindən, sonra isə bütün siniflə birlikdə təkrar edilir.

Dərsdə (2 saat)

Standart: 2.1.1; 2.2.1.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Əşya və söz anlayışı ilə tanış olurlar.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: sinif, məktəbli, dərs,yazı taxtası, parta, çanta, kitab, qələm, dəftər, karandaş,

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: salam, qalxın, əyləşin, salamlasın, cavab verir, soruşur, geniş, işıqlı, əl qaldırır, divar, asılıb.

Qrammatik mövzu: əşya və söz anlayışını vermək: Bu nədir? Bu, dəftərdir (kitabdır, qələmdir...) quruluşlu cümlələrin öyrənilməsi.

[q] səsinin və "qə" hecasının tələffüzünün öyrədilməsi.

Təchizat: dərslikdəki şəkil, söz modelinin şəkli, müxtəlif əşyaların, dərs ləvazimatlarının şəkilləri və ya dərs ləvazimatları.

Dərsin gedisi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu.

Bu, müəllimin seçimi ilə fərdi, sıra ilə və ya bütün siniflə aparıla bilər. Keçilmiş sözlər, cümlələr təkrarlanır.

2. Yeni sözlərin öyrədilməsi.

Bunun üçün müəllim masasının üstünə müxtəlif əşyalar qoyur. Burada həm dərs ləvazimatları, həm də digər əşyalar (disk, fincan, dəsmal və s.) qoyulur. Uşaqlara belə bir sualla müraciət olunur: "Sizcə, bu əşyaları qruplaşdırmaq olarmı?". Uşaqlar əşyaları seçərək qruplaşdırırlar Dərs ləvazimatları qrupunu göstərərək soruşulur: "Bunları nə üçün bir qruplaşdırınız?" "Dərs ləvazimatı olduğu üçün". Bu, təlim dilində aparıla bilər. Uşaqlara əşyalar göstərilir və soruşulur:

- Bu nədir?
- Bu, çantadır.
- Bu nədir?
- Bu, qələmdir.
- Bəs bu nədir?
- Bu, dəftərdir və s.

Əlbəttə, uşaqlar əvvəlcə bu sözləri Azərbaycan dilində söyləməyə bilərlər. Bunun üçün müəllimin suallara özünün cavab vermesi də məqsədə uyğundur. Amma sonra bu sual-cavab uşaqlar tərəfindən təkrarlanması və möhkəmləndirilməlidir.

3. Şəkil üzrə iş (dərslik, səh. 6). Cümlələrin və mətnin qurulması. Şagirdlər tərəfindən təkrarlanması.

4. [q] səsinin düzgün tələffüz edilməsi üzərində iş.

qələm, qədim, qəşəng sözlərində "qə" hecasının tələffüz etdirilməsi.

5. Söz və əşya anlayışını uşaqlara başa salmaq. Məsələn, bu şəkildə:

- Arif, kitabı götür!
- Onu partanın üstünə qoy!
- Kitabı Leylaya ver!
- Leyla, kitabı mənə ver!

İndi isə mən söz deyirəm: "qələm"

- Bu sözü mənə ver və ya Leylaya ötür.

Bu mümkündür? Xeyr. Nə üçün? Çünkü yalnız əşyanı götürmək, vermək, almaq, qoymaq olar. Sözü isə biz yazılıq, eşidirik və tələffüz edirik (Bu izahat təlim dilində aparıla bilər).

6. Söz , söz - əşyanı bildirən modellə tanışlıq.

7. Yenidən mətn üzərinə qayıdır.

Uşaqlar danışdırılır. Bu zaman intonasiyaya, uşaqların tələffüzüնə, cümlələri düzgün qurmasına fikir verilir.

8. M.Ə.Sabirin "Məktəbə çağırış" şeirinin bir bəndi müəllim tərəfindən oxunur, uşaqlara əzbərlədirilir (Şeir vəsaitin sonunda verilib).

Dərsdə (davamı)

Standart: 1.1.2; 2.2.1.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: çanta, kitab (lar), dəftər, qələm (lər), karandaş, albom, qələməqabı, pozan, xətkeş, məktəbli, dərslik, boya.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: zəhmət olmasa, buyurun, götürmək, vermək, göstərmək, açmaq, bağlamaq, şəkil çəkmək, yazmaq.

Qrammatik mövzu: Söz və əşya anlayışı.

Sintaktik konstruksiyalar: Bu nədir? (kimdir?), Qələm (və ya nə isə) haradadır?, Qələm buradadır (oradadır).

Təchizat: şəkillər, əşyalar, plakatlar.

Dərsin gedisi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu. Keçilən sözlərin və cümlələrin, mətnin soruşulması. Bunu oyun şəklində keçirmək olar. Müəllim rolunda şagirdi dəvət etmək olar, sorğu-sualı o aparsın.

2. Keçilmiş şeirin sorğusu.

3. Yeni sözlərlə uşaqları tanış etmək. Bunun üçün əyani vəsait olaraq kiçik şəkillərdən, dərslikdəki şəkillərdən, plakatlardan istifadə etmək olar, bu zaman sözlərin düzgün tələffüzünə fikir vermək lazımdır.

4. "Çantada nə var?" oyunu. Şagird müəllim stoluna yaxınlaşır, o,(müəllim rolunda) çantadan müxtəlif əşyalar çıxarır (Müəllim əvvəlcədən lazım olan əşyaları ora qoyur) və sinfə müraciətlə soruşur: "Bu nədir?" Uşaqlar birlikdə cavab verirlər: "Bu, qələmdir (kitabdır, dəftərdir və s.)"

5. B.Vahabzadənin "**Kitab**" şeiri müəllim tərəfindən oxunulur, bir bəndi əzbərlədirilir.

6. "Çantada nə var?" mətninin tərtib olunması (dərslik, səh.7). (Müəllim su-alları əsasında). Məs: Mənim çantamda dərslik var. Bu, qələməqabıdır. Karandaşlar buradadır. Bu, dəftərdir. Dəftər isə oradadır və s.

Ailə

Standart: 1.1.1.; 2.1.1; 2.2.3

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. [c] səsini və qoşasaitli sözləri tələffüz etməyi öyrənirlər.

İnteqrasiya: Həyat bilgisi - 2.1.1; 2.1.3

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: ailə, ana, ata, nənə, baba, qardaş, bacı, qız, oğul, nəvə, dayı, əmi, bibi, xala, ad, divan, kreslo, televizor, lampa, oyuncaq.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: oxuyur, danışır, söhbət edir, oynayır, baxır, içir, gülür, axşam

Fonetik mövzu: [c] səsinin tələffüzü və "ai" hecasının [ayı] şəklində tələffüz edilməsi.

Qrammatik mövzu: cins kateqoriyasının Azərbaycan dilində olmaması haqqında məlumatın verilməsi.

Təchizat: ailə şəkli (plakatda), (uşaqlara tapşırmaq olar ki, dərsə gələrkən ailəvi şəkillərdən birini gətirsinlər). Söz modeli - əşyanın adını bildirən söz modelinin plakatı. Kartoçkalar.

Dərsin gedişi:

1. Keçən dərsdə öyrənilmiş sözlərin, cümlələrin təkrar edilməsi. Yarış - oyun. "Kim daha yaxşı bilir?"

Şagirdlərdən keçdikləri şeir, sözlər və mətn soruşulur, ən yaxşı cavab verən, cümlələri və sözləri düzgün tələffüz edən şagirdə kiçik hədiyyə (açıqca, karandaş və s.) digərlərinə həvəsləndirici hədiyyələr (məsələn konfet) verilir.

2. Yeni sözlərin mənasının öyrədilməsi.

Məs: Uşaqlardan soruşulur:

- Ad günümüz olanda bizim yanımızda kim olur?
- Ana, ata, bacı, qardaş və qohumlar – əmi, dayı, nənə, baba, xala, bibi.

Uşaqlar bəzi sözləri təlim dilində deyə bilərlər, hətta sözləri bu dildə demələri normaldır. Sonra bütün sözlər uşaqlara öyrədilir.

3. Şəkil üzrə iş (səh.8).

Əvvəlcə təlim dilində (rus dilində) şəklə aid izahat verilir. Sonra bu cümlələr Azərbaycan dilinə tərcümə edilir.

Təxminən bu şəkildə mətn qurula bilər:

"Axşamdır. Ailə bir yerə yığışıb. Hamı evdədir.

- Bu kimdir?
- Bu, atadır.
- O nə edir?
- Ata divanda əyləşib.
- Ana nə edir?
- Ana süfrəyə çay gətirir.
- Uşaqlar nə edir?
- Uşaqlar televizora baxırlar.
- Nənə nə edir?
- Nənə şərf toxuyur.

4. Mətn əvvəlcə ayrı-ayrı uşaqlar tərəfindən, sonra isə bütün sinif tərəfindən təkrar edilir.

5. [c] səsinin tələffüz edilməsi: "bacı" və "oyuncaq" sözləri əsasında. Şagirdlərin nəzərinə çatdırırlar ki, bu səs rus dilində yoxdur.
- Ailə sözünün [ayılə] şəklində tələffüz edilməsi izah olunur. Bu tip sözlərdən bəzi nümunələr göstərilir: dairə, radio, Nailə, Səidə, aid və s.
6. "Axşamlar ailəniz nə edir?" mövzusunda uşaqlar tərəfindən mətn qurulur (müəllimin köməyi ilə).

Ev

Standart: 1.1.3.; 2.1.1.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Sonu "k" səsi ilə bitən sözləri tələffüz etməyi öyrənirdər. Söz - əlamət anlayışı ilə tanış olurlar.

İnteqrasiya: Həyat bilsisi - 2.1.1; 2.1.2

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: ev, mənzil, dam, pəncərə, qapı, həyət, böyük, ikimərtəbəli, mərtəbə, otaq, pilləkən, eyvan.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: gözəl, tikilib, hündür, enli, çıxmərtəbəli, ağaç, kol, gül.

Sözün sonunda "k" hərfinin [y] və ya [x] kimi tələffüz olunması.

~~~~~ söz - əlamət anlayışını verir.

Tələffüz zamanı intonasiyaya fikir vermək.

Təchizat: şəkillər (kartoçkalar) və ya prezentasiya şəklində ev və onun elementləri.

Dərsin gedişi:

1. Keçilmiş sözlərin sorğusu aparılır. Bunun üçün danışiq şəraiti yaradılmalıdır. Məs: bir uşaq öz ailəsinin şəkli ilə lövhəyə çıxb, yoldaşlarına onları təqdim edə bilər. Bu zaman o biri şagirdlər ona müxtəlif suallar verə bilərlər.

Məs; uşaq təxminini belə bir mətn danışa bilər:

- Bu, mənim ailəmdir. Ailəm 5 nəfərdən ibarətdir. Atam, anam, iki bacım, qardaşım və mən.

Uşaqlar:

- Sənin atanın adı nədir?
- Onun neçə yaşı var? - kimi suallar verə bilərlər.

2. Yeni sözlərin öyrədilməsi. Kartoçkalar və ya görüntülərlə ev və onun hissələri göstərilə bilər. Sözlərin tərcüməsi verilir, sonra bu sözlər fərdi və, nəhayət, siniflə birlikdə təkrarlanılır.

3. Sözləri nitqdə fəallaşdırmaq üçün şəkil üzrə iş aparılır (dərslik, səh.9).

- Bu nədir?

- Bu, evdir.

- Ev necədir?

- Ev böyükdür.

- Ev neçə mərtəbəlidir?

- Ev ikimərtəbəlidir.

- Evin böyük pəncərələri, eyvanı, qapıları var. Evin damı qırmızı rəngdədir.

Həyət təmiz və səliqəlidir və s.

Mövzunu möhkəmlətmək üçün yenə də "Müəllim" oyunundan istifadə etmək olar. (Şagirdlərdən biri "müəllim" olur, sual-cavab aparır)

4. Sözlərin tələffüz etdirmək böyük - [böyük] şəklində.

5. Uşaqlara fərqli şəkillər göstərilir.

Bu ev böyükdür. Bu isə kiçikdir.

sxemi üzrə cümlələr qurulur.

Bu zaman intonasiyaya fikir verilməlidir. Müəllim dirijor kimi əl hərəkətləri ilə cümlənin intonasiyasını göstərə bilər.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Qonaq otağı

Standart: 1.1.3.; 2.1.3.; 2.2.1.

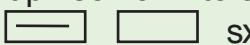
Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlərlə tanış olurlar. Qoşasaitli sözlərin tələffüzü möhkəmləndirirlər.

İnteqrasiya: Həyat bilgisi - 2.1.3.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: otaq, qonaq (qonaq otağı birləşməsi), saat, televizor, pərdə, masa, divan, kreslo, mebel, mənzil.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: işıqlı, böyük, geniş, xalça, pərdə, divar, asılıb, döşəmə və s.

Fonetik mövzu: saat və bu tipli sözlərin tələffüz qaydası.

Qrammatik konstruksiyalar: sxeminə uyğun cümlələr qurmaq.

Təchizat: şəkillər, prezentsiya şəklində mənzil, evin otaqlarını nümayiş etdirmək.

Dərsin gedisi:

1. Keçilmiş sözlərin sorgusu. Uşaqlardan hazırladıqları kartoçkaları çıxarmaq xahiş olunur. "Müəllim" oyununda olduğu kimi bir şagird dəvət olunur. Uşaqlara ayrı-ayrı əşyaların adı çəkilir və onlar kartoçkaları qaldırmalıdır. Bu, fərdi və ya bütün siniflə aparıla bilər. Sonra şagirdlərə suallar verilir və cavab alınır.

2. Mövzuya keçən zaman uşaqları hazırlamaq üçün müəllim belə suallarla onlara müraciət edə bilər (cavablar təlim dilində də verilə bilər).

- Ad gününü xoşalyırsınız? Nə üçün?

- Qonaqları hansı otaqda qəbul edirsiniz? Nə üçün?

- Bugünkü dərsiniz "Qonaq otağıdır."

Yeni sözlərin mənası izah edilir. Uşaqlar tərəfindən tək-tək və ya bütün siniflə təkrar edilir.

3. Sözlərin nitqdə işlədilməsinə şərait yaradılması üçün dərslikdəki şəkil üzrə mətn qurulur (dərslik, səh.10).

Təxminən belə bir mətn: "Bura qonaq otağıdır. Qonaq otağı geniş və işıqlıdır. Otaqda mebel - masa, stullar, şkaf, divan, kreslo qoyulub. Divardan şəkil asılıb. Pərdə mavi rəngdədir. Otaq səliqəlidir. Küncdə saat qoyulub. Mən qonaqları çox sevirəm. Onları bu otaqda qarşılayıram."

4. Saat sözündə [a:] səsini tələffüz etdirmək. ([sahat] deyil, [sa:t]). Bu tipli başqa sözlər, məsələn, camaat, təbii, bədii və s.

5. sxeminə uyğun cümlələr qurdurmaq.

Otaq genişdir.

Otaq səliqəlidir.

Pərdə yaşıldır.

Pərdə mavidir və s.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfin-dən hazırlanmış rubriklərlə aparılır.

Yataq otağı

Standart: 1.1.3.; 2.1.3.; 2.2.1.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Şəkil üzrə mətn qururlar.

İnteqrasiya: Həyat bilsisi - 2.1.3.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: yatmaq, yatır, yataq, carpayı, dolab, şifoner, beşik, paltar, oyuncaq, trümo, güzgü

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: yorğan, döşək, balış, örtük, asılıb, səliqə, salmaq, vaxt və s.

Fonetik mövzu: sonu k,q hərfi ilə bitən sözlərin tələffüzü etdirilə bilər.

Sintaktik konstruksiyalar:
- söz-hərəkət analyışını izah etmək.
Onun cümlədəki yerini izah etmək.

tipli cümlələr qurmaq. İntonasiyaya fikir vermək.

Təchizat: kartoçkalar və ya prezentasiya şəklində yataq otağının ayrı-ayrı hissələri nümayiş etdirilə bilər. Oyun şəklində gəlincik, kiçik çarpayı və s. gətirilə bilər.

Dərsin gedisi:

1. Keçmiş dərsdə işlədilən əyani vəsait (qonaq otağı rəsmi).

Keçmiş dərsin sorğusu: Oyun: "Qonaqlar". Bütün sinif qonaqdır. Bir şagird lövhəyə çıxır "ev sahibi" kimi gələn qonaqları qarşılıyır. Sanki içəri daxil olurlar. "Ev sahibi" onları salamlayırlar: "Salam. Necəsiniz? Gəlin qonaq otağına." Qonaqlar içəri keçirlər. "Divanda əyləşin. Bura qonaq otağıdır. Otaq geniş və işıqlıdır. Bu, divandır. Bu, masa və stullardır. Divarda şəkil asılıb və s."

2. Bu şəkildə 1-2 uşağı çağırıb öz qonaq otaqlarını təsvir etməyə xahiş etmək olar.

3. Yeni sözlərin izahı. Yenə kartoçkalar göstərilə bilər və ya prezentasiya təqdim edilə bilər.

4. Şəkil üzrə mətn qurulur. Təqribən belə bir mətn (dərslik, səh.12).

"Bura yataq otağıdır. Yataq otağı genişdir. Burada şifoner, çarpayı, beşik, dolab var. Yerə xalça döşənib. Beşik körpə üçün qoyulub. Otaq səliqəlidir" və s.

5. Uşaqlardan xahiş olunur ki, hərə öz yataq otağı barədə danışın (və ya yatdığı otaq barədə). Dili yaxşı bilən uşaqlar dəvət olunurlar.

6. söz-hərəkət modeli uşaqlara izah edilir. Azərbaycan dilində cümlədə onun yeri izah edilir. Lövhədə cümlənin sxemi qurulur. Izah edilir ki, rus dilindən fərqli olaraq Azərbaycan dilində cümlənin sonunda dayanır.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Mətbəxdə

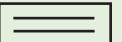
Standart: 1.1.1.; 2.1.2.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Kiçik cümlələr qururlar.

İnteqrasiya: Həyat bilsisi - 2.2.1.; 2.2.2.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: mətbəx, əşya, tava, qazan, nəlbəki, yağıqabı, duzqabı, çəngəl, bıçaq, qaşıq, çörəkqabı, stəkan, yumşaq, çaydan, soyuducu, qaz plitəsi.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: şüşə, taxta, plastmas, dəmir, teflon, mikrodalgalı soba, süfrə (açmaq), bişirmək, mebel qoyulub, qızartmaq, yumaq və s.

Qrammatik konstruksiyalar: Bura haradır? Bura mətbəkdir. Mətbəx necədir? Mətbəx böyük və genişdir. Mətbəxdə nə var? Mətbəxdə mətbəx mebeli, soyuducu, qaz plitəsi var. və s. -li cümlələri möhkəmlətmək.

Dərsin gedisi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu. Bunun üçün müəllim oyuncaq yataq otağı düzəldib (masanın üstündə) şagirdlərdən kimi isə çağırıb bu otağı təsvir etməyi xahiş edir. Və yaxud kitabdakı şəkil üzrə danışdırıa bilər. Və ya dünən işlətdiyi rəsmləri və kartoçkaları göstərərək öyrənilmiş sözləri təkrarlada bilər. Cümələ qurarkən sözlərin sıralanmasına fikir vermək lazımdır.

2. Yeni sözlərin izahı. Yenə də tərcümə yolu ilə ayrı-ayrı şəkillərin və ya əşyaların göstərilməsi ilə aparılır.

3. Şəkil üzrə mətn qurulur. Təqribən belə bir mətn (dərslik, səh.13).

"Bura mətbəkdir. Mətbəx böyük və genişdir. Burada mətbəx mebeli, soyuducu, qaz plitəsi, çanaq var. Çaydan plitənin üstünə qoyulub. Şkafın üstündə mikrodalgalı soba var. Bu, yeməyi tez qızdırmaq üçündür. Şkaflarda müxtəlif əşyalar yerləşir. Mətbəxdə biz yemək bişiririk, qab yuyuruq, nahar edirik. Mətbəxdə müxtəlif əşyalardan istifadə olunur: qazan, tava, boşqab, çəngəl, stəkan - - - - - və s."

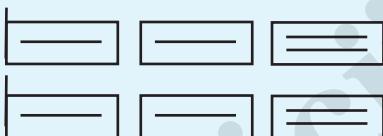
4. Sonra uşaqları məktəb yeməkxanasına aparmaq olar. Burada sual-cavab şəklində yeni öyrənilən sözlərin möhkəmləndirilməsi aparılır. Məs: "Bu nədir? Bu, fincandır və s."

5. Müəllimin köməyi ilə şagird mətn qurur. Məs: "Səhər süfrə açarkən", "Qonaqlardan sonra mətbəxi yiğisdirarkən" və s.

6. Cütlük'lə iş. Dialoqların qurulması (sərbəst şəkildə).

(Dialoqda intonasiyaya fikir vermək.)

7. Verilmiş sxem üzrə cümlələr qurmaq.

Mətbəxdə (davamı)

Standart: 1.1.1.; 2.1.2.; 2.2.2.

İnteqrasiya: Həyat bilgisi - 2.2.1; 2.2.2

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: bişirmək, qızartmaq, hazırlamaq, kömək etmək, yumaq, qoymaq, içmək, yemək, yiğişdirmaq, silmək, təmiz, çirk.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: xəmir, xəmir xörəkləri, yaymaq, qaynatmaq, qaynamaq, qarışdırmaq.

Qrammatik formalar və sintaktik konstruksiyalar: Ana nə edir? Xəmir yayır. Xörək bişirəcək. Qız nə edir? Qazanı qarışdırır. O, anasına kömək edir. Anası yemək bişirir. Xəmir xörəkləri dadlı olur. Azərbaycanda belə xörəkləri hamı sevir.

Fonetik mövzu: "kömək edir" sözünün düzgün tələffüzü : [köməy edir].

Dərsin gedışı:

- Əvvəlki mövzunun davamı olduğuna görə uşaqlara tapşırıq verilir. cütlüklərə tapşırılır ki, dialoqlar qursunlar. Məs. "Bizim mətbəximiz"; "Gəl süfrə açaq"; "Səhər yeməyi" və s.
- Sonra yeni sözlərin izahı verilir. Şəkil üzrə mətn tərtib edilir(dərslik, səh.13)
- Yeni sözləri möhkəmlətmək üçün müəllim dili bilən iki uşağı dəvət edir. "Söhbət" oyunu. Uşaqlar söhbət edirlər. "Mətbəxdə anama necə kömək edirəm?"
- İntonasiya üzərində iş aparılır. Sözlərin düzgün tələffüz edilməsinə fikir vermək lazımdır.
- Sxemlər üzrə cümlələr qurulur.

Anam

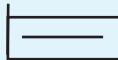
dadlı

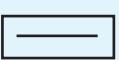
xörəklər

bişirir.

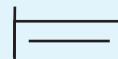
Mən

anama

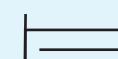
kömək edirəm.

Anam

mətbəxdədir.

Mətbəx

genişdir.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Ərzaq mağazasında

Standart: 2.2.1; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Sxemlər üzrə cümle qurmağı möhkəmləndirirlər.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: ərzaq, çörək, çay, qənd, süd, qatlıq, qəhvə, kolbasa, ət, balıq, toyuq, yağı, pendir, un, yumurta, şəkər tozu, bal və s.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: qaymaq, sosis, düyü, makaron, kəsmik, xama, şokolad, kompot, şirə, mağaza, satıcı.

Qrammatik formalar: "Bura haradır? Bura mağazadır. Bura nə mağaza-sıdır? Ərzaq mağazası. Burada müxtəlif ərzaqlar satılır. Ət, yağı, qənd ..... və s.

Ana nə edir? Ana çörək alır. Satıcı nə edir? Ona çörək verir və s.

Sxemlərlə cümle qurmağı möhkəmləndirmək.

Dərsin gedişi:

1. Şəkillər vasitəsilə köhnə dərsin sorğusu. Şagirdlərdən evdə hazırladıqları mətni soruşmaq.

2. Siniyə müxtəlif əşyalar (həm ərzaq, həm də başqa əşyalar) yiğilir. Əvvəlcə şagirdlərdən bu əşyaları qruplaşdırmaq tələb olunur. Ərzaqlar bir yere yiğildən sonra uşaqlardan nə üçün bu cür qruplaşma apardıqları soruşulur. Onlardan əvvəlcə hansı ərzaqları tanıdları soruşulur (cavablar təlim dilində ola bilər). Sonra ərzaqlar bir-bir nümayiş etdirilərək adları Azərbaycan dilində onlara söylənilir. Yeni sözlər izah edilir. (dərslik, səh.15)

- Uşaqlarla sual-cavab yolu ilə yeni sözlər möhkəmləndirilir.
- Şəkil üzrə mətn qurulur (dərslik, səh.15-16).
- İki fəal şagird çağırılır. Uşaqlara dialog qurmaq tapşırılır.
- Verilmiş sxemlərlə cümle qurmaq.

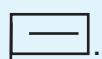
Anam

ərzaq

mağazasındadır.

O,

çörək

alır.

Sən

hara

gedirsən?

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubriknlərlə aparılır.

Səhər yeməyi

Bu və sonrakı 2 dərsin keçirilməsində kömək üçün valideynlərə müraciət edilə bilər. Valideynlər müxtəlif əşyaların gətirilməsində, mühitin hazırlanmasında, əşyaların yiğisdirilmasında iştirak edə bilərlər.

Standart: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər ərzaqların adı ilə tanış olurlar. Kiçik mətnlər qururlar.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: səhər yeməyi, süfrə açmaq, şəkər tozu, yemek, bal, yağı, pendir, yaqqabı, çörək, sıyıq.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: yiğisir, içir, doğrayır, süzür, əlləri yumaq və s.

Qrammatik formalar: Ana süfrə açır. Qız çay süzür, çörək doğrayır. Aile səhər yeməyi yeyir və s. Saat 8-dir. Səhər yeməyinin vaxtıdır.

Təchizat: şəkillər, əşyalar (bu səhər yeməyinə aid video görüntüsü də ola bilər (hər hansı bir filmdən) və yaxud müəllim özü hazırladığı). Şəkillər.

Dərsin gedisi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu. Uşaqlar yazı taxtasına çağırılır. Hazırladıqları mətn soruşulur. Bu, oyun şəklində aparıla bilər. "Müəllim" oyunu - şagirdin biri müəllim olur. Sinfə müraciət edərək müxtəlif suallar verir. Cavablar "müəllimin" istəyi ilə tək-tək və ya siniflə verilə bilər.

2. Yeni sözlərin öyrədilməsi. Masanın üstünə müxtəlif yeməklər yiğilir (məs. bulka, paketdə yağı, pendir, stəkanda dovğa və s.). Uşaqlara kiçik səhər süfrəsi açmaq tapşırılır. Bu, oyun şəklində keçirilə bilər. Məsələn, uşaqların biri ofisiant olub bir neçə nəfər üçün süfrə hazırlaya bilər. Və yaxud ərzaq mağazasında səhər süfrəsi üçün bazarlıq edilə bilər. Bu prosesdə yeni sözlər (orada olan və ya olmayan əşyaların adı da) tərcümə edilir, öyrədilir.

3. Sual-cavab yolu ilə uşaqlara yeni sözlər möhkəmləndirilir.
4. Şəkil üzrə mətn qurulur (dərslik, səh.17)
5. Fəal şagirdlərdən biri masanın üstündə olanlar haqqında kiçik mətn qurur.
6. İki şagird sual-cavab yolu ilə dialoq qurur. Bu zaman sözlərin düzgün tələffüzü və cümlələrin intonasiyasına fikir verilməlidir.
7. Sxemlə cümle qurmaq.

Saat

səkkizdir.

Səhərdir.

Ana

süfrə

açır.

Aile

səhər

yeməyi

yeyir.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Standart: 2.1.1.; 2.2.1.

Təlim nətijsəsi: Əşyaları göstərərək yeni sözləri öyrəndiyini nümayiş etdirir. Kiçik mətn qurur.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: qaşiq, bıçaq, çəngəl, xörək, duz, istiot, şorba, göyərti, pomidor, xiyar, salat, toyuq, salfet, şirə, kompot.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: bişirilib, sulu xörək, çəkir, yeyir, dadlıdır, kotlet, qızardılmış, qaynanmış, sağ, sol və s.

Təchizat: nahar süfrəsinə aid səkillər, əşyalar, oyuncaqlar.

Dərsin gedışı:

1. Keçmiş dərsin sorğusu. Şagirdlərdən xahiş edilir ki, hazırladıqları mətni danışsınlar. İki şagird dialoq şəklində keçilmiş sözləri xatırlada bilər.

2. Uşaqlardan dərsdən evə qayıdarkən naharda nə yedikləri soruşulur (cavablar təlim dilində ola bilər). Ananın süfrəyə nə qoyduğu, necə qoyduğu haqqında söhbət aparılır.

3. Yeni sözlərin öyrədilməsi. Nahar süfrəsi açıla-açıla şagirdlərə əyani olaraq əşyalar göstərilir və adları öyrədilir.

4. Sual-cavab yolu ilə yeni sözlər möhkəmləndirilir. Bu nədir? Salfetdir. Bu nədir? Qaşıqdır. Qaşıqla nə yeyilir? Sulu xörəklər: şorba, borş, düşbərə, əriştə. Çəngəllə nə yeyilir? Quru xörəklər: kotlet, qızarmış kartof və s.

5. Sonra fəal uşaqlardan biri yeni sözlərin vasitəsilə həmin mətni Azərbaycan dilində danışır (müəllimin köməyi ilə).

6. Şəkil üzrə mətn qurulur (dərslik, səh.18).

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfin-dən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Şam yeməyi

Standart: 2.1.1.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Əşyaları göstərərək yeni sözləri öyrəndiyini nümayiş etdirir. Kiçik mətn qurur.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: şam yeməyi, axşam, yüngül yeməklər, qatlıq, pendir, meyvə, süd, sıyıq, dovğa, xama, kəsmik və s.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: ağır yeməklər, narahatlıq, yuxusuzluq, yatmaq, yatmamışdan (yatmadan) əvvəl, rahat və s.

Qrammatik formalar: Çox yemək olmaz. Narahatlıq olmasın. Hamı yüngül yemək yeyir. Süd içir, dovğa yeyir.

Təchizat: şəkillər.

Dərsin gedisi:

"Nahar" mövzusunda istifadə etdiyiniz üsullara müraciət edə bilərsiniz.

Sadəcə olaraq hər şey şam yeməyi ilə bağlı olmalıdır. Uşaqlara izah edilməlidir ki, yatmadan əvvəl yüngül yemək lazımdır ki, rahat yata bilsinlər. Şəkil üzrə mətn qurulur (dərslik, səh.19).

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Kim? Nə? sualına cavab verən sözlər

Standart: 1.1.2.; 2.1.1.; 2.1.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlərlə tanış olurlar. Azərbaycan dilində canlı, cansız isimlər kateqoriyasının olmadığını, yalnız insan anlayışı bildirən sözlərin *kim?* sualına cavab verdiyini öyrənirlər.

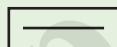
İnteqrasiya: Həyat bilgisi - 1.3.1.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: əşya, canlı, cansız, bitki, heyvan, quş, insan, adam, adlanır, deyilir, hesab olunur, fərqli olaraq.

Təchizat: müxtəlif əşyalar eks olunan şəkillər (və ya müəllim tərəfindən hazırlanmış təqdimat).

Qrammatik formalar: - Bu kimdir? - Bu, insandır.

- Bu kimdir? - Bu, atdır.

əşya-söz anlayışının qrammatik məna daşımıası izah edilir.

Dərsin gedişi:

1. Keçilmiş dərsin sorğusu.
2. Yeni məlumatın izah edilməsi (Bu, təlim dilində də aparıla bilər). Uşaqlara xatırladır ki, onlar artıq söz-əşya anlayışı ilə tanışdırırlar. Əşya nədir? Onun qrammatik izahı verilir. Yəni qrammatik nöqtəyi-nəzərdən tək masa, stul, kitab, dəftər yox, insan, heyvan, bitki də əşya hesab olunur. Sonra uşaqlara bir neçə əşya-söz nümunə götirmək tapşırılır.
3. Kitabla iş aparılır. Uşaqlara izah edilir ki, rus dilindən fərqli olaraq Azərbaycan dilində heyvanlar da *nə?* sualına cavab verir (dərslik, səh.20).
4. Sual-cavabla mövzunun möhkəmləndirilməsi.
5. Qruplarla iş. Uşaqlar iki qrupa bölünür. I qrupa *kim?* sualına cavab verən sözlə, II qrupa *nə?* sualına cavab verən sözlər çəkmək tapşırılır. Qrupların işləri təqdim olunanda uşaqlardan sözləri Azərbaycanca səsləndirmək tələb olunur. (I dəfə qrup işi verildiyinə görə müəllim uşaqlara işin necə görüldüğünü izah etməlidir. Qruplara ayırankən isə uşaqlara kartoçkalar paylanması. Kartoçkaların yarısında *nə?*, yarısında *kim?* sualına cavab verən şəkillər çəkilir. Sonra *nə* sualına cavab verən kartoçkalar düşən uşaqlar I qrupa, *kim?* sualına cavab verənlər isə II qrupa ayrılır.) Qruplara ad verilir. İşin təqdimatı zamanı şagirdlərin fəallığı, keçdikləri sözlərdən istifadə edə bilmək bacarığı nəzərə alınır. Uşaqların sayından asılı olaraq qrupların sayı çox ola bilər. Təqdimat.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Necə? Hansı?

Standart: 2.1.1; 2.1.2; 1.1.2

Təlim nəticəsi: Şagirdlər əlamət və keyfiyyət anlayışını fərqləndirməyi öyrənirlər. Yeni sözlərlə tanış olurlar. Əksmənalı sözlər öyrənirlər.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: qalın, nazik, hündür, alçaq, enli, ensiz, böyük, kiçik, kök, ariq, düz, əyri, dar, geniş.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: açıq, bağlı, maraqlı, maraqsız, keyfiyyət və s. əlamət.

~~~~~ - söz-əlamət anlayışı xatırlanır. Necə? Hansı? suallarının əlamət və keyfiyyət bildirməsi izah edilir.

Qrammatik formalar: Bu nədir? - Bu, topdur.

- Bu top necədir? - Top böyükdür.
- Bu top necədir? - Bu top balacadır.

Təchizat: müxtəlif formaları olan eyni əşyaları, müxtəlif rəngli, xüsusiyyətli əşyalar gətirmək mümkündür (müəllim öz hazırladığı prezентasiyanı təqdim edə bilər).

Dərsin gedisi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu.
2. Uşaqlardan soruşulur: "Əşyamız itəndə biz onu axtaran zaman ətraf-dakılardan onu görüb-görmədiyini soruşuruq. Bu zaman: "Nə itirmisən?" sualından sonra "O necə idi?" sualına nə cavab verirsiniz? "Qələmim itib. O, qırmızı, uzun idi." Belə sözlər əşyanın əlamətini bildirir.

Uşaqlara eyni əşya (müxtəlif formalarda) göstərilir. Sual verilir: Bu əşyalar bir-birindən nə ilə fərqlənir? (Cavablar təlim dilində ola bilər.) Sonra bir necə əşya yenə göstərilir.

Rus dilində қакоЙ? sualının Azərbaycan dilində necə? hansı? kimi tərcümə edilməsi izah edilir. Amma bu sualların bir-birindən fərqləndiyi izah edilir. Məs: əşyanın əlamətini öyrənmək üçün hansı? sualı verilir.

"Hansı paltar? - Qırmızı paltar.
- Qəşəng paltar.

Hansı top? - Büyük top.
- Balaca top.

Hansı kitab? - Qalın kitab.
- Azərbaycan dili kitabı"

Necə? sualı əşyanın keyfiyyətini öyrənmək üçün verilir.

"Necə kitab? - Maraqlı kitab.
- Çətin kitab.

Necə uşaq? - Ağilli uşaq.
- Tərbiyeli uşaq."

İzah edilməlidir ki, ~~~~~ bildirən söz həmişə aid olduğu sözdən əvvəl gəlir.

3. Kitabla iş. Yeni sözlərin öyrədilməsi (dərslik, səh.21).

4. Sual-cavabla sözlərin möhkəmlədirilməsi. Məs: "Bu nədir? - Bu, kitabdır.

Kitab necədir? - Kitab qalındır (nazikdir).

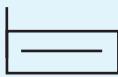
Bu nədir? - Bu, ağacdır.

Ağac necədir? - Ağac hündürdür" və s.

5. İş dəftərində deyilmiş cümlələrin sxemini qurmaq.

6. Uşaqlara dialoq qurmaq tapşırmaq, onu səsləndirmək.

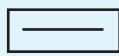
7. Oyun. "Sxemə uyğun cümle qur"

Mən

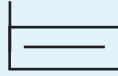
hündür

ağac

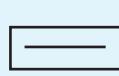
görürəm.

Uşaqlar

geniş

həyətdə

oynayırlar.

Sxemlər yazı taxtasında müəllim tərəfindən çekilir.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubriklərlə aparılır.

Nə edir?

Standart: 1.1.2.; 2.1.1.; 2.1.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər söz-hərəkət anlayışını möhkəmləndirirlər. Sxemlər üzrə cümlələr qururlar.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: yazır, danışır, oxuyur, şəkil çəkir, tikir, danışır, yatır, qulaq asır, baxır, görür, eşidir, bişirir.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: soruşur, cavab verir, fikirləşir, sevinir, gülür, ağlayır, tikir, toxuyur, oturur, qalxır, dayanır və s.

Qrammatik formalar: O nə edir? O danışır. Uşaq oxuyur. Qız şəkil çəkir. Ana tikir. Körpə yatır. və s.

Söz-hərəkət anlayışının möhkəmləndirilməsi.

Təchizat: müxtəlif şəkillər (Burada animasiyalı təqdimatlar da ola bilər).

Dərsin gedisi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu. "Müəllim" oyunu. Hər hansı bir şagird dəvət olunur. Öz çəkdiyi rəsmləri sınıfə göstərərək suallar verir. Onun istəyi ilə hər hansı bir şagird suallara cavab verir. Sonra başqa bir uşaq "müəllim" roluna dəvət olunur.

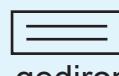
2. Uşaqlarla [three-line box] (söz-hərəkət) anlayışı, cümlədə onun yeri xatırlanır. Sxemlərlə cümlələr qurulur.

Mən

məktəbə

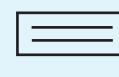
gedirəm.

Uşaqlar

sinifdə

oturublar və s.

3. Yeni sözlərin öyrədilməsi. Kitabla iş. Şəkillərdəki hərəkətlərin (sözlərin) tərcüməsi verilir (dərslik, səh.22).

4. Sual-cavabla yeni sözlər möhkəmləndirilir (Bu, oyun şəklində aparıla bilər). İki uşaq çağırılır. Sual-cavabla "Sən nə edirsən? - Mən kitab oxuyuram." və s. tipli cümlələr qurulur.

5. Uşaqlara izah edilir ki, hərəkət qrammatik məna daşıyır. "Gəzmək" gözlə görünən hərəkətdirsə, "baxmaq", "eşitmək", "sevmək" gözlə görülməsə də, hərəkət sayılır.

6. Kitabda təsvir olunmuş hərəkətlərdən beş söz seçilir. Uşaqlara bu sözlərin iştirakı ilə mətn qurmaq (Bu, nağıl da ola bilər) tapşırılır. Məs: "tikir, baxır, şəkil çəkir, oxuyur, yatır." Təqribən belə bir mətn: "Axşamdır. Ailə bir yerə toplaşıb. Nənə nəvəsinə paltar tikir. Sabah onun ad günüdür. Lalə nənəsinin əlinə baxır. Bir azdan o, masanın arxasına keçir. Dostları üçün şəkillər çəkir.

Bu gün Lalənin ad günüdür. Uşaqlar mahni oxuyur, deyir, gülürlər. Lalə öz paltarını dostlarına göstərir. Bu axşam Lalə çox şaddır. Üzdən təbəssüm o yatır." (Mətn müəllim tərəfindən deyil, şagirdlər tərəfindən qurulmalıdır. Müəllim yalnız istiqamət verir. Verdiyimiz bu mətn bir nümunədir. Sözlər və mətn dəyişdirilə bilər.)

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Bədən üzvləri

Standart: 1.1.2.; 2.1.1.; 2.2.1.

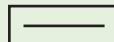
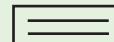
Təlim nəticəsi: Şagirdlər bədən üzvlərinin adları ilə tanış olurlar. Mübtədası təkdə və cəmdə olan cümlələr qurmağı öyrənirlər.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: baş, bədən, üzv, qaş, qol, əl, ayaq, qıç, göz, qulaq, üz, barmaq, burun, ağız, dodaq, dil, diş, saç, çıyın.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: kirpik, dırnaq, bilək, dirsək, diz, yanaq, dabən, pəncə, danışır, deyir, eşidir, qulaq asır, görür, baxır, düşünür, işləyir, nəfəs alır, sağ, sol.

Təchizat: insanın bədən üzvlərini eks etdirən plakat və ya təqdimat.

Qrammatik formalar: sağ əl (ayaq, çıyın), sol əl (ayaq, çıyın).

Qrammatik mövzular: və təkdə və cəmdə.

Dərsin gedişi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu.
2. Yeni sözlərlə tanışlıq. Kitabla və şəkillərlə iş (dərslik, səh.23).
3. Şagirdlərə -lar² şəkilçisinin sözə əlavə olunması izah edilir. Yenə şəkillərlə göstərilir. Bir şəkildə bir oğlan iş görür. İkinci şəkildə çoxlu oğlan iş görür. Burada - təkdə və cəmdə olması göstərilir. - **Oğlan işləyir. Oğlanlar işləyirlər.** Sual-cavab yolu ilə sözlərin tək və cəm forması möhkəmləndirilir.

4. Bədən üzvlərinə aid tapmacaların oxunması .
5. Birinin əzbərlədilməsi (sinifdə müəllimin dilindən).

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubriklərlə aparılır.

Meyvə bağında

Standart: 2.1.1.; 2.1.2.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər meyvələrin adını Azərbaycan dilində öyrənirlər. Mətn qururlar.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: meyvə, giləmeyvə, ərik, şəftalı, heyva, nar, ciyələk, albalı, armud, gavalı, limon, ananas, üzüm, moruq, portağal, alma, banan, əncir, bağ, meyvə bağı.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: gilas, naringi, alça, qarpız, qovun, portağal, qarağat (qırmızı, qara), mürəbbə, əkirlər, qulluq edirlər, sulayırlar, torpaq, cem, şirə.

Qrammatik formalar: Bura haradır?

- Bura meyvə bağıdır.
- Uşaqlar nə edirlər?
- Meyvə yişirlər.

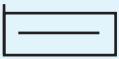
Təchizat: təbii meyvələr, şəkillər.

Dərsin gedişi:

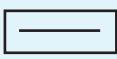
1. Keçmiş dərsin sorğusu.
2. Təbii meyvələri göstərməklə və kitabdakı şəkillərin vasitəsilə yeni sözlərin öyrədilməsi (dərslik, səh.25).
3. Sual-cavab yolu ilə yeni sözlərin möhkəmləndirilməsi.
4. Kitabdakı şəkil üzrə mətn qurmaq (dərslik, səh.24).
5. Tapmacalar oxumaq və əlamətlərə görə cavabların tapılması.

6. Şagirdlərə "Meyvə bağıımız", "Hansı meyvəni xoşlayıram" mövzusunda mətn hazırlamaq tapşırılır. Mətn müəllimin köməyi ilə qurula bilər.

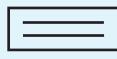
7. Verilmiş sxemlərlə cümlə qurmaq.

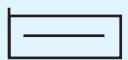
Uşaqlar

ağac

əkirlər.

Almalar

qırmızıdır. və s.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Bostanda

Standart: 2.1.1.; 2.1.3.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlərlə tanış olurlar. Sxemlərə əsasən və əksinə cümlələr qururlar. Mətn tərtib edib danışırlar.

Fəal lügət tərkibi: dirrik, tərəvəz, soğan, kartof, paxla, turp, pomidor, xiyar, badımcان, bolqar bibəri, kələm, kök, qarpız, qovun, balqabaq, göyərti, qarğıdalı, günəbaxan.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: əkmək, toplamaq, qulluq etmək, qazmaq, lək, göyərti, salat, borş, şirə, faydalı yetişir, məhsul.

Qrammatik formalar üçün sözlər: Bu nədir? Bu, dirrikdir. Dirrikdə nə yetişir? Dirrikdə tərəvəz yetişir. Hansı tərəvəzlər? Kələm, kök, pomidor, xiyar, badımcan, bibər, kartof, soğan yetişir. Uşaqlar məhsulu toplayırlar. Elnur nə edir? Elnur tərəvəzi səbətə yiğir.

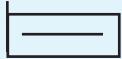
Şagirdlərə "bostan" və "dirrik" anlayışının fərqi izah edilir.

Təchizat: təbii tərəvəzlər, şəkillər.

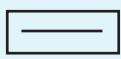
Dərsin gedişi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu .
2. Siniyə və ya qutuya meyvə, tərəvəz qarışığı şəkildə yiğilir. Uşaqlara bunları bölüşdürmək tapşırılır. Sonra təkrar etmək məqsədilə meyvələrin adları soruşulur və tərəvəzlərdən nə ilə fərqləndirildiyi soruşulur.
3. Kitabdakı şəkil üzrə mətn qurmaq (dərslik, səh.26, 27).

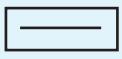
- Tapmacaların oxunması. Əlamətlərə görə cavabların tapılması.
- Hansı tərəvəz faydalıdır? "Dirrikdə" mövzusunda mətn qurmaq. Şagirdlər tərəfindən qurulur (müəllimin köməyi ilə).
- Verilmiş sxemlərə görə cümlələr qurmaq.

Məktəblilər

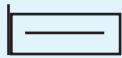
dirrikdə

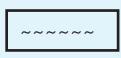
tərəvəz

yığırlar.

Tərəvəzlər

faydalıdır.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubriklərlə aparılır.

"Cırtdan" nağılı

Standart: 1.1.2.; 2.1.1.; 2.2.1.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Kiçik cümlələr qururlar..

Dərsin gedisi:

Bu dərs rabitəli nitqin inkişafı üçün nəzərdə tutulmuşdur. Adətən, uşaqlar mətni tam şəkildə danışmağa əziyyət cəkirər. Buna görə də applikasiyalardan, nağılin obrazlarını eks etdirən fiqurlardan istifadə olunmalıdır. Müəllim nağılı özü danışmalı, sözlərin izahını verməlidir. Danışdıqcaapplikasiyalar lövhəyə yapışdırılır. Sonra nağılı diskdə uşaqa dinlətməlidir ki, şagirdlər nitqi başqa adamın dilindən də eşitmış olsunlar. Bu, onların nitqi daha yaxşı qavramaqlarına kömək edir (dərslik, səh.28, 29).

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubriklərlə aparılır.

Rəsm dərsində

Standart: 1.1.1.; 2.1.1.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər rənglərin adlarını möhkəmləndirirlər. Mətn qururlar.

İnteqrasiya: Təsviri incəsənət - 1.1.1.; 2.1.1

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: molbert, boyalı (sulu boyalı), rəngli karandaş, albom, rəsm, təsviri incəsənət, çəkirlər, rəngləyirlər, dərs, fırça, rəssam, mənzərə, təbiət, portret, natürmort, akvarel və s.

Qrammatik formalar üçün sözlər: Bura sinifdir. İndi nə dərsidir? İndi rəsm dərsidir. Uşaqlar nə edirlər? Uşaqlar şəkil çəkirlər.

Təchizat: molbert, rəngli karandaşlar, boyalı, fırça, albom, rəsm əsəri və s.

Dərsin gedisi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu .
2. Motivasiya: İki rəsm asılıb. Birində bahar fəslə təsvir olunmuş təbiət mənzərəsi, birində payız təbiəti təsvir olunmuş mənzərə. Uşaqlardan soruşular: Bu şəkillərə baxarkən hansı hisləri keçirirsiniz? Müxtəlif cavablar veriləcəkdir.

- Bu hisləri bize yaşadan kimlərdir?
- Rəssamlar.
- Onlar nəyin köməyi ilə buna nail olublar?
- Rənglərin.
- Məktəbdə hansı dərsdə karandaşlardan daha çox istifadə olunur?
- Rəsm dərsində.

İndi biz rəsm dərsində, rəsm çəkərkən istifadə etdiyimiz əşyaların adlarını öyrənəcəyik (Bunlar təlim dilində aparıla bilər. Sinfin səviyyəsinə görə).

- 3. Yeni sözlərin öyrədilməsi. Əşyalarla, şəkillərlə, kitabla iş (dərslik, səh.30).
 - 4. Sual-cavab yolu ilə sözlərin möhkəmləndirilməsi.
 - 5. Kitabda verilmiş şəkil üzrə mətn qurmaq.
 - 6. Verilmiş sxemlərlə cümlələr qurmaq. Cümlələr tələffüz olunarkən intonasiyaya və sözlərin düzgün tələffüzüնə fikir verilməlidir.
 - 7. Oyun: "Rəssamın səhvini tap".
- Mövzuya aid: "Rəsm dərsində", "Hansı şəkli çəkməyi xoşlayıram" mətn qurmaq (müəllimin köməyi ilə).

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Rənglər

Standart: 1.1.1.; 1.1.2.; 2.1.1.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər əşyanın rənginin onun əlaməti olduğunu öyrənirlər. Rəngləri bildirən sözlərlə Azərbaycan dilində tanış olurlar.

İnteqrasiya: Təsviri incəsənət - 1.1.1.; 2.1.1.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: rəng, qırmızı, narıncı, sarı, yaşıl, mavi, göy, bənövşəyi, ağ, qara, boz, çəhrayı, çətir, gül, bulud, fincan, yarpaq, telefon.

Qrammatik mövzu üçün sözlər: rəng - söz - əlamətdir.

Qrammatik forma: Bu nədir? - Bu, güldür.

Gül nə rəngdədir? -Qırmızıdır.

Təchizat: müxtəlif şəkillər, rəngli karandaşlar, rəngli kağızlar.

Dərsin gedışı:

1. Keçmiş dərsin sorğusu .
 2. Yeni sözlərin öyrədilməsi. Bu zaman rəngli kağızlardan istifadə edilir. Uşaqlar rəngin adını təlim dilində deyir, müəllim isə Azərbaycan dilində deyilir.
 3. Kitabla iş aparılır. Əşyaların adı uşaqlara öyrənilir. İş bütün siniflə aparılır. Müəllim soruşur: "Bu nədir?" "Nə rəngdədir?" Uşaqlar birlikdə cavab verirlər (dərslik, səh.31).
 4. Rəngin əlamət olduğu izah edilir. Sxemlərə uyğun və əksinə (yəni cümlələrə uyğun sxemlər) cümlələr qurmaq tapşırılır.
 5. Sual-cavabla yeni sözlər möhkəmləndirilir. Dialoq şəklində mətnlər qurulur.
- Qiymətləndirmə:** verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Geyim və ayaqqabı mağazasında

Standart: 2.1.1.; 2.1.2.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər müxtəlif geyimləri bildirən sözlərlə tanış olurlar. Mətn tərtib edib danışırlar.

İnteqrasiya: Həyat bilgisi - 2.1.1.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: geyim, şalvar, köynək, pencək, corab, cins, şalvar, kəmər, paltar, yubka, gödəkçə, palto, plaş, çəkmə, ayaqqabı, dublyonka, kürk, əlcək, qış geyimi, payız geyimi, asılıqan, şkaf, yüngül, idman ayaqqabısı, uzunboğaz çəkmə, geyinmək, soyunmaq.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: asılıb, asmaq, qoymaq, dayanmaq, götürmək, çıxarmaq, ev paltarı, gündəlik geyim, idman geyimi, iş paltarı, gecə geyimi, ütüləmək, yumaq, sərmək, şotka.

Qrammatik formaları: Mən soyunuram, geyinirəm. Ayaqqabımı geyinirəm. Ayaqqabımı çıxardım. Məktəbə ... geyinirəm. Evdə ... geyinirəm. Qışda ... geyinirəm. Yayda ... geyinirəm.

Təchizat: şəkillər və ya əşyalar, söz modelləri.

Dərsin gedisi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu . Nağılin sorğusu rollu oyun şəklində aparılır.
2. Mövzuya keçməmişdən qabaq yeni sözlərin öyrədilməsi, şəkillərlə və əşyalarla iş. Sözlər əvvəlcə tək-tək şagirdlər, sonra bütün siniflə birlikdə təkrar edilir.
3. Sual-cavab şəklində yeni sözlər möhkəmləndirilir.
 - Bu nədir?
 - Bu, paltodur.
 - Palto haradadır?
 - Palto asılıqandan asılıb.
 - Eldar nə edir?
 - Eldar şalvar alır.
4. Kitabdakı şəkil üzrə mətn qurulur (dərslik, səh.32, 33).
5. Fəal şagirdlərə tapşırılır ki, "Mağazada", "Geyim mağazasında", "Ayaqqabı mağazasında" mövzusunda mətn hazırlasınlar (müəllimin köməyi ilə).
6. "Hamı öz əşyalarını yerinə qoymalıdır" mövzusunda söhbət aparmaq (Hər şeyi yerinə qoysan, axtarmaq lazım olmayacaq).

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Say

Standart: 2.1.1.; 1.1.2.; 2.1.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər Azərbaycan dilində saymağı öyrənirlər. Qrammatik materialla tanış olurlar. Şeir əzbərləyirlər.

İnteqrasiya: Həyat bilgisi - 2.1.1

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: 0-10. Üstəgəl, çıx, bərabər, sayı, neçə?, neçəyədir?, ədəd, rəqəm.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: 11, 12,, 21, 22. Toplama, çıxma, dənə, nəfər.

Qrammatik mövzu: saydan sonra əşyanın təkdə olması.

Qrammatik formalar:

- Bu nədir?	- Bu, kitabdır.
- O neçə dənədir?	- Bir dənə.
- Sənin neçə qələmin var?	- Mənim 5 qələmim var.

Təchizat: Rəqəmləri göstərən şəkillər, müxtəlif miqdarda əşyaları göstərən plakatlar, şəkillər (Müəllimin hazırladığı təqdimat da ola bilər).

Dərsin gedişi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu - 10 dəq.
2. Sayların öyrədilməsi. Əvvəlcə tək-tək, sonra bütün siniflə təkrar edilməsi (dərslək, səh.34).
3. Şagirdlərə izah edilir ki, rus dilindən fərqli olaraq, Azərbaycan dilində saylardan sonra gələn söz-əşyalar həmişə təkdə olur. Bir neçə söz birləşməsi qurmaq.
4. "Bir, iki, bizimki" şeirinin oxunması, müəllimin dilindən əzberlədilməsi.
5. Sual-cavab yolu ilə sayıların möhkəmləndirilməsi. Uşaqlara dialoq qurmaq tapşırılır.
6. Sayları yadda saxlamaq üçün nitq şəraiti yaradılır.

Oyun - "Neçə dənədir?". Müəllim uşaqlara rəqəmlər yazılmış kartoçkalar paylayır. Sonra yazı taxtasında asılmış əşyaları göstərərək soruşur: "Neçə dənədir?" Əlində saya uyğun rəqəm tutmuş şagird (və ya şagirdlər) ayağa qalxaraq yerindən deyir: "Bir, üç..." və s.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubriklərlə aparılır.

Güllər

Standart: 2.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər güllərin adlarını Azərbaycan dilində öyrənirlər. Onların xüsusiyyətləri haqqında danışırlar. Şeir əzberləyiirlər.

İnteqrasiya: Həyat bilgisi - 2.1.1.; 1.3.1.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: gül, çiçək, qərənfil, bənövşə, nərgizgülü, yasəmən, zanbaq, lalə, çobanyastığı, yarpaq, sulayırlar, əkir, qulluq edir, gül dəstəsi, bağlayır, hədiyyə, təbrik edir, mağaza (gül mağazası).

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: satıcı, gəlir, xahiş edir, bayram, müxtəlif, qəşəng, çoxlu, ətir, dekorativ (bəzək), müalicəvi.

Qrammatik formalar: Eldar gül mağazasına gəlir. Burada çoxlu gül satılır. Güllər çox gözəldir. Dəstə bağlatdırır.

Təchizat: B. Dadaşovanın ifasında "Güllər" mahnısı. Gülləri əks etdirən plakatlar (Bu, müəllimin hazırladığı təqdimat da ola bilər).

Dərsin gedişi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu.
2. Dərs musiqi sədaları altında keçir. Aşağı səsdə musiqi çalınır. Belə bir sualla uşaqlara müraciət olunur: ("Biz anamızı 8 Martda təbrik etmək üçün nə alırıq?")

"Ən yaxşı hədiyyə nə hesab etmək olar?" Hərə bir hədiyyə adı çəkir. "Gül" cavabı alınanda uşaqlardan soruşulur: "Biz güllərdən daha necə istifadə edirik?" (Sinfı, evimizi bəzəyirik, bəzək (dekorativ) gülləri var - yolların kənarında, bağlarda, parklarda əkirlər, müalicəvi əhəmiyyəti var. Bu təlim dilində aparıla bilər). Bugünkü mövzumuz "Güllərdir".

3. Yeni sözlərin öyrədilməsi (dərslik, səh.35).
4. Şeirlərin oxunması (müəllim tərəfindən), mənası izah edilir. Müəllim seçdiyi bir şeir əzbərlədir.
5. Kitabdakı şəkil üzrə mətn qurulur (dərslik, səh.35).
6. Uşaqlara dialoq qurmaq tapşırılır. "Hansi gülü sevirsən?", "Anana hansı gülü hədiyyə edərsən?" və s.
7. Oyun - "sxemlərə uyğun cümlələr qur"
 - a) müəllim cümləni deyir, şagirdlər sxemlər qururlar.
 - b) müəllim sxemi çəkir, şagirdlər cümlə qururlar.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Heyvanxanada

Standart: 2.1.1.; 2.1.2.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözler öyrənirlər. Əşyanın yerini göstərmək üçün "-da²" şəkilçisinin əlavə olunduğunu öyrənirlər.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: heyvan, heyvanxana, fil, pələng, şir, tülkü, canavar, vəhşi, qəfəs, timsah, ilan, balıqlar, akvarium, dəvə, lama.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: gəzirlər, baxırlar, maraqlı, yedirirlər, qulluq edirlər, bala.

Qrammatik formalar: – Heyvanxanada olmuşan?

– Bəli.

– Orada hansı heyvanlar var idi? – Ayı, şir və s.

Qrammatik mövzu: "-da²" şəkilçisi əşyanın və ya hərəkətin yerini bildirmək üçün əlavə olunur. Kök və şəkilçi anlayışı yaratmaq.

Təchizat: heyvanların rəsmi əks olunan şəkillər, söz modelləri, kök və şəkilçi modelləri.

Dərsin gedisi:

Əgər mümkündursə, bu dərs heyvanxanada keçirilsə və ya heyvanxanaya ekskursiya təşkil edilsə, daha yaxşı olar.

1. Heyvanxanaya ekskursiyaya gedəndən sonra uşaqlarla (təlim dilində də olar) heyvanlar haqqında söhbət aparılır. Onlardan hansı heyvanı sevdikləri haqqında, nəyi bəyəndikləri haqqında soruşulur. Təəssüratlarla bələşürlər.

2. Yeni sözlərin öyrədilməsi. Bu zaman şəkilçilərdən (kitabda və plakatda) istifadə olunur.

3. Şəkil üzrə mətn qurulur (dərslik, səh. 36).

- Bura haradır?

- Heyvanxanadır.

- Uşaqlar nə edirlər?

- Gəzirlər.

- Heyvanları burada nə üçün saxlayırlar?

- Uşaqlara göstərmək üçün."

4. Şagirdlərə izah edilir ki, Azərbaycan dilində əşyanın yerini göstərmək üçün -da, -də hissəciyindən istifadə olunur.

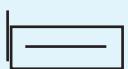
məktəbdə

kitabda

və ya

evdə

5. "məndə", "evdə", "heyvanxanada" kimi sözlər cümlədə işlədir. Sxemlərlə cümlələr qurulur.

Məndə

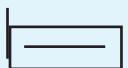
böyük

maşın

var

Uşaqlar

heyvanxanada

gəzirlər. və s.

6. Qrammatik mövzunu möhkəmlətmək üçün dialoq qurulur (Əvvəlcə müəllimin köməyi ilə, sonra şagirdlər sərbəst olaraq).

- Sən haradasan?

- Mən evdəyəm.

- Evdə nə oxuyursan?

- Kitab.

- Kitabda nə var?

- Maraqlı şəkillər.

- Kitab haradadır?

- Masanın üstündə və s.

7. Heyvanlara aid şeirlərin oxunması, mənasının izah edilməsi. Birinin əzbər-lədilməsi.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfin-dən hazırlanmış rubriklərlə aparılır.

Vəhşi heyvanlar

Standart: 1.1.3.; 2.1.1.; 2.2.2

Təlim nəticəsi: Şagirdlər meşə heyvanlarının adlarını öyrənirlər, sxemlərə uyğun cümlələr qururlar.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: meşə, ağaç, dələ, tülkü, canavar, ayı, kirpi, bəbir, maral, ceyran, göbələk, qoza, vəhşi heyvanlar.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: tullanır, qidalanır, bəzisi, yarpaq, qorunur, cəngəllik.

Qrammatik formaları: Meşədə çoxlu heyvan yaşayır. Onlardan bəziləri otla, bəziləri göbələklə ... qidalanır.

Təchizat: Şəkil (meşə təsviri), heyvanların təsviri, sözün kökü və şəkilçi sxemi, söz-modeli sxemləri.

Dərsin gedışı:

1. Keçmiş dərsin sorğusu.

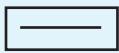
2. Şəgirdlərə 2 heyvan şəkili (məsələn, at və ayı) göstərilir.

Sual: Bu heyvanların fərqini deyə bilərsiniz? Cavablar müxtəlif olacaq. Müəllim uşaqları "ev heyvanı və vəhşi heyvan olması" mülahizəsinə yönəldib, bunun üzərində dayanır. "Meşədə daha hansı heyvanlar yaşayır?"

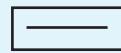
3. Yeni sözlərin öyrədilməsi. Kitabdakı şəkillərdən, plakatlardan istifadə olunur (dərslik, səh.37).

4. Cütlüklərlə iş. Şagirdlərə kiçik dialoqlar qurmaq tapşırılır. "Hansı heyvanı sevirsən?", "Meşədə" və s.

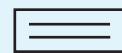
5. Şagirdlərə sxemlərə uyğun cümlələr qurmaq tapşırılır. (Sxemləri müəllim lövhəyə bərkidir.) Məsələn:

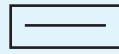
Ayi

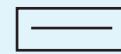
bal

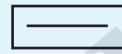
yeyir.

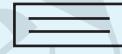
Dovşan

canavardan,

tülükdən

qorxur.

(Cümlələr müəllimin seçimi ilə dəyişə bilər)

6. A.Şaiqin "Uşaq və dovşan" şeirinin əzbərlədilməsi.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Ev heyvanları

Standart: 1.1.3.; 2.1.1.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər ev heyvanlarının adlarını Azərbaycan dilində öyrənirlər. Şeir əzbərləyirlər.

İnteqrasiya: Həyat bilgisi - 1.3.1; 1.3.2.; 2.1.1.

Fəal lügət lügət tərkibi üçün sözlər: həyət, ev heyvanları, inək, buzov, at, dayça, keçi, çəpiş, camış, balıq, it, kiçük, pişik, pişik balası, qoyun, quzu, bala, yun, süd, ot, saman.

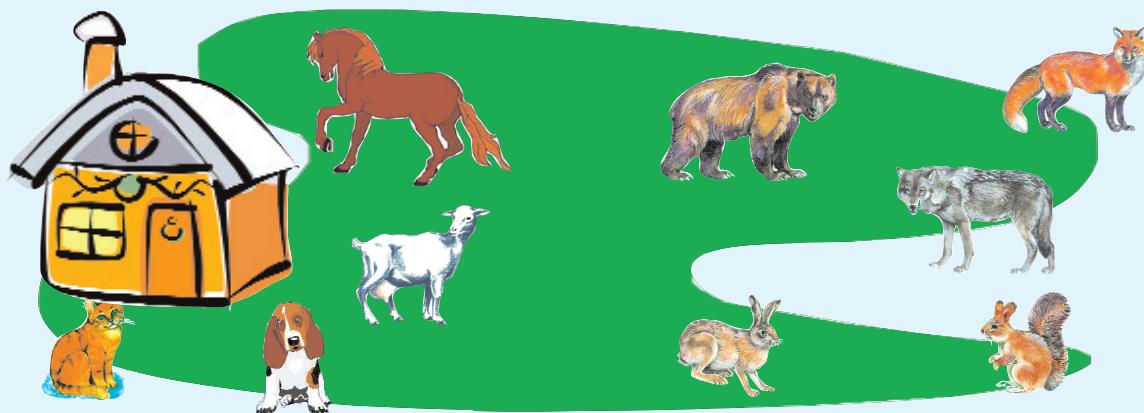
Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: mələmək, böyürmək, miyoldamaq, çapmaq, otlayır, içir, yemləyir, əhliləşdirir, qayğısını çekir, fayda verir, qoruyur, kişnəyir, tövlə, saxlayır, qoşur (atları), fayda verir, sağır, maral, dovşan.

Sintaktik konstruksiyalar: Hansı ev heyvanlarını tanıyırsan? - İnək, qoyun. İnsanlar onları nə üçün saxlayır? - Bu heyvanlar insana fayda verir və s.

Təchizat: şəkillər, söz-modellər.

Dərsin gedişi:

1. Lövhədə belə bir şəkil asılıb.

Müxtəlif ev heyvanları

"Quzu evini itirmişdi. Çox gəzdi, yoruldu. Gəlin ona evini tapmaqda kömək edək. Səncə, quzu öz anasını hansı çəmənlikdə axtarmalıdır? Nə üçün "Ev heyvanları olan çəmənlikdə. Çünkü qoyun ev heyvanıdır". Yeni sözlərin öyrədilməsi şəkillər vasitəsilə aparılır. (Maralın soyuq ölkələrdə ev heyvanı olduğu izah edilə bilər. Məlumat xarakterli). Ev heyvanlarının faydası haqqında söhbət aparılır.

2. Şəkil üzrə mətn qurulur (dərslik, səh. 38).

- Siz şəkildə nə görürsünüz?
- Bu hansı heyvanlardır?
- İnəyin insana faydası nədir?
- Süddən hansı məhsullar alınır?
- Qoyunun nə faydası var?
- It insana necə kömək edir? və s.

3. Uşaqlarla sual-cavab vasitəsi ilə yeni sözlər möhkəmləndirilir. Bu zaman sual və nəqli cümlələrin intonasiyasına fikir verilməlidir.

4. Sxemlərə uyğun cümlə qurmaq.

5. "Keçi" şeirinin oxunması və əzbərlədilməsi.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfin-dən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

“Ayı və sıçan” nağılı

Standart: 2.1.2.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər rabitəli nitqi inkişaf etdirirlər.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: kömək, gülür, tor, qırır, çeynəyir, qoparır, azad edir, balaca, böyük, dost, keçir, qorxur, qışqırır.

Təchizat: Şəkillər, komikslər.

Dərsin gedişi:

1. Nağıl oxunur, məzmunu izah edilir. (dərslik, səh.39). (Nağıl vəsaitin sonunda verilmişdir)
2. Rollu oyun. (nağılı səhnələşdirmək)

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərlə aparılır.

Ev quşları

Standart: 1.1.3.; 2.1.1.; 2.1.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər ev quşlarının adlarını Azərbaycan dilində öyrənirlər. Mətn qururlar, danışırlar.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: ev quşları, ördək, qaz, toyuq, cücə, hinduşka, xoruz.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: qanad, dimdik, kəkil, lələk, ayağı, dəstə, dən, qu tükü, yumurta, banlamaq, yumurtlamaq, dənləyir, həyət, hin, üzür.

Qrammatik formalar: Bu nədir? - Bu, toyuqdur. Qazdır. Ördəkdir. Toyuq, qaz, ördək ev quşlarıdır. Ev quşlarının nə faydası var? - Onlar insanlara ət, yumurta verir. Tükərindən balış hazırlanır və s.

Təchizat: şəkillər; söz-modellər

Dərsin gedişi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu.
2. Divardan müxtəlif quş şəkilləri asılır. Uşaqlara belə bir sualla müraciət edilir: "Sizcə, bu quşları necə qruplaşdırı bilərik?". Cavablar müxtəlif ola bilər: "Ev quşları və çöl quşları, qışlayan və köçəri quşlar və s." Müəllim bəzi şagirdlərin fikrini lazımlı olan nöqtəyə yönəldir.
3. Ev quşlarının adları öyrənilir.

4. Kitabdakı şəkil üzrə mətn hazırlanır (dərslik, səh.40). Təqribən belə bir mətn qurula bilər: "Şəkildə həyət görürük. Həyətdə çoxlu ev quşları vardır: xoruz, qaz, ördək, toyuq, cüçələr, hinduşka. Bu quşların insanlara böyük faydası vardır. Əti, yumurtaları yeyilir, tüklərindən balış, müxtəlif bəzək əşyaları düzəldilir. Quşlara dən verirlər. Onları saxlamaq üçün xüsusi yer tikilir. Buna hin deyilir" və s.

5. Quşlar haqqında şeirlər oxunur. Biri müəllimin dilində əzbərlədirilir.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Çöl quşları

Standart: 1.1.1.; 1.1.3.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər çöl quşlarının adlarını Azərbaycan dilində öyrənirlər. Quşlar haqqında nağıl qururlar.

Fəal lügət tərkibi tərkibi üçün sözlər: çöl quşları, durna, sərçə, qarğa, qızılıqaz, bayquş, leylik, qaranquş, sağsağan, bildirçin, qartal, qu quşu, şahin, dimdik.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: köcür, ziyanverici, həşəratlar, təbiət, dağ, üzü, tutur, yeyir, aparır, dimdikləyir və s.

Təchizat: şəkillər; plakatlar

Dərsin gedişi:

1. Yazı taxtasında iki boş plakat asılır. Müəllimin əlində müxtəlif quş şəkilləri var (kartöckalarla). Uşaqlara göstərə - göstərə bu şəkillər iki qrupda toplanır. "Ev quşları" və "Çöl quşları". Sonra uşaqlardan həm keçmiş dərsin sorğusu kimi ev quşlarının adı soruşturulur, həm də yeni dərsə kecid olaraq çöl quşlarının adı öyrənilir.

2. Kitabdakı şəkil üzrə iş. Yeni sözlərin öyrədilməsi (dərslik, səh.41).

3. Şagirdlərə çöl quşlarının faydasından və bəzi zərərindən danışılır (Bu, təlim dilində də aparıla bilər).

4. Çöl quşları haqqında şeirlər oxunur. Biri müəllimin seçimi ilə əzbərlədirilir.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Sənət və peşələr (2 saat)

Standart: 1.1.3.; 2.1.2.; 2.2.3.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər sənət və peşələrin adlarını Azərbaycan dilində öyrənirlər. Şəkil üzrə cümlə qurub sxemləşdirirlər.

İnteqrasiya: Həyat bilgisi - 2.1.3.; 3.4.1.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: sənət, peşə, aşpaz, həkim, rəssam, müəllim, dərzi, bəenna, neftçi, dəllək, arıcı, sürücü, yanğınsöndürən, tikir, çıxarır, kəsir, saxlayır, sürür, söndürür, şəkil çəkir, bişirir, müalicə edir.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: xəstə, müayinə edir, dərs keçir, paltar kəsir, saç düzəldir, yetişdirir, yanğın, qarışdırır və s. təyyarəçi, fəhlə, dənizçi, rəqqasə, bağban, polis, pianoçu, müğənni, poçtalyon.

Qrammatik formalar və sintaktik konstruksiyalar:

O kimdir? - O, müəllimdir.

Müəllim nə edir? - Uşaqlara bilik verir.

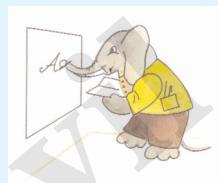
O kimdir? - O, həkimdir.

Həkim nə edir? - Həkim xəstəni müayinə edir, müalicə edir və s.

Təchizat: şəkillər, plakatlar.

Dərsin gedişi:

1. Balaca sərçənin ayağı əzilmişdi. Yarasını bağlamaq istəyirdi. Meşənin kənarında dayanmış heyvanlara baxdı.

Səncə, o kimin yanına getməlidir? Nə üçün? Daha hansı sənətlərlə tanışsan?

2. Yeni sözlərin öyrədilməsi. Dərslikdəki şəkillər üzərində cümlələr qurmaq, sxemləşdirmək. (dərslik. səh 42)

3. Cütlüklerlə iş. Şagirdlərə dialoq qurmaq tapşırılır: "Hansı sənət yaxşıdır?" "Sən kim olmaq istərdin"

4. Fotoalboma baxış (Bu, uşaqlara əvvəlcədən tapşırılır). Hər uşaq albomunda ata, ana, nənə, baba, dayı və s. şəkildərini göstərərək onların nəci oduğunu söyləyir (müəllimin köməyi ilə). (Bu, dialoq şəklində, "Dostuma ailəmi təqdim edirəm" oyunu kimi aparıla bilər.)

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Nəqliyyat vasitələri (2 saat)

Standart: 1.1.3.; 2.1.1.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər nəqliyyat vasitələrinin adlarını öyrənirlər. Onlar haqqında Azərbaycan dilində danışırlar.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: şəhər, nəqliyyat, vasitə, yol, küçə, piyada keçidi, svetofor, avtobus, maşın, yük maşını, motosiklet, dayanacaq, gəmi, təyyarə, qayıq, idman maşını, keçmək, zolaq, metro, "təcili yardım" maşını, polis maşını.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: hava nəqliyyatı, su nəqliyyatı, yerüstü nəqliyyat, əhali.

Sintaktik konstruksiyalar: yol hərəkəti qaydaları, "təcili yardım" maşını, yanğınsöndürən maşın.

Təchizat: şəkillər (süjetli və ayrı-ayrı), söz modelləri.

Dərsin gedışı:

- Yol hərəkəti qaydaları haqqında danışmaq (bu, təlim dilində də aparıla bilər).
- Yeni sözlərin öyrədilməsi (şəkillər üzərində göstərmək).
- Kitabdakı şəkil üzrə mətn qurmaq (dərslik, səh.44, 45). Mətni fərdi şəkildə və birlikdə təkrarlatmaq. Təxminən belə bir mətn:

"Şəhər böyükdür. Şəhərdə geniş küçələr, enli yollar var. Yolu keçərkən ehtiyatlı olmaq lazımdır. Üçrəngli svetofor maşınlar üçün, ikirəngli svetofor piyadalar üçündür. Qırmızı işıq yanır. Maşınlar dayanıb. Yol piyadalarındır. İndi isə yaşıl işıq yandı. Maşınlar hərəkətə gəldi. Yoldan polis, yanğınsöndürən, "təcili yardım" maşınları, minik avtomobiləri keçir."

4. Rollu oyun. "Şəhərdə", "Yolu keçərkən". Təxminən belə bir oyun. Şagirdlərdən biri polis işçisi, biri avtobus sürücüsü, biri piyada olur. Bir şagirdin əlinə svetoforanın 3 işığını bildirən kartoçkalar verilir. Svetoforanın qırmızı işığı yananda avtobus dayanır. Piyada yolu keçir. Şagirdlərə bu zəmində yol hərəkəti qaydaları da izah edilir. (Müəllim yeni oyun da hazırlaya bilər).

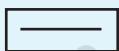
- Verilmiş sxemlərlə cümlələr qurmaq.

Məs:

Yol

enlidir.

Piyadalar

yolu

keçirlər və s.

(Verilən nümunələr təxminidir. Müəllimlər istədikləri variantda sxemlər qura bilərlər.)

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubriknlərə aparılır.

Kim ilə? Nə ilə?

Standart: 1.1.2.; 2.1.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər "ilə" qoşmasının (köməkçi sözün) modeli ilə tanış olurlar. Onun işlənmə yerini müəyyənləşdirirlər.

Qrammatik mövzu: "ilə" (köməkçi söz) qoşmasının öyrədilməsi, onun tələffüz forması, vurğu qəbul etməməsi, söz modeli.

Sintaktik konstruksiyalar: Kim ilə [kimnən] gəzməyə gedirsən? Nə ilə [nəynən] gedək? və s.

Dərsin gedisi:

1. Şagirdlərə nümunə üçün 2 cümlə verilir (Bunu tərcümə yolu ilə etsəniz, uşaqlara daha aydın olar.)

Uşaq anası ilə gəzir

Ata telefonla danışır

Kömürçi sözün nə ad, nə hərəkət, nə əlamət bildirmədiyi izah edilir və onun nə üçün lazımlığı üzrə diskussiya aparılır. Uşaqlar o nəticəyə gəlirlər ki, bu söz fikri daha dəqiq çatdırmaq üçün istifadə olunur.

Müəllim köməkçi sözün modelini göstərir.

Aşağıdakı cümləyə əsasən sxem qurulur.

Mən anamla yolu keçirəm.

2. Kitabda verilmiş şəkillər üzrə cümlələr qurulur (dərs. səh.43).

"ilə"-nin tərcüməsi verilir.

a) Mən telefonla danışıram.

Mən küçə ilə gedirdim.

Mən anamla gedirəm.

Mən xama ilə çörək yeyirəm.

Verilmiş cümlələrin sxemi qurulur. Uşaqlara "ilə"-nin tələffüzü [-nan²], [-ynan²] öyrədilir.

b) Sxemlər üzrə cümlələr qurmaq.

3. Dialog qurmaq: "Kim ilə gəzməyə gedirsən?"

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Günün saatları

Standart: 1.1.1.; 1.1.2.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Şəkil üzrə mətn qururlar.

İnteqrasiya: Həyat bilgisi - 2.2.1.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: səhər, gün, günəş, günorta, axşamüstü, axşam, gecə, gecəyarısı, qalxır, batır, sərin, işləyir və s.

Qeyri fəal lügət tərkibi üçün sözlər: oyanır, işləyir, dincəlir, istirahət edir, yatır və s.

Təchizat: günün saatlarını əks etdirən şəkillər.

Dərsin gedişi:

1. Müəllim bir neçə hərəkət sayıır.

1) - Günəş qalxır.

- Hamı oyanır.

- Uşaq məktəbə gedir.

Sual: Bu, günün hansı saatıdır?

2) - Gün çox yüksəyə qalxır.

- Uşaqlar məktəbdən qayıdır.

- Böyüklər fasiləyə çıxır.

Sual: Bu, günün hansı vaxtıdır?

3) - Böyüklər işdən qayıdır.

- Günəş yavaş-yavaş batır.

- Şam yeməyi yeyilir.

- Hamı evdədir, istirahət edirlər.

Sual: Bu, günün hansı saatıdır?

4) - Gün batdı.

- Qaranlıqdır.

- Hamı yatır.

Sual: Bu, günün hansı saatıdır?

2. Yeni sözlər öyrənilir. Feillərə xüsusi diqqət yetirilməlidir.

3. Cütlükrlə iş. Hər cütlüyü səhər (günorta, axşam) gördükleri işlər haqqında mətn hazırlamaq tapşırılır.

4. Kitabdakı şəkillər üzrə kiçik mətnlər qurulur. Təxminən belə mətnlər:
“Səhərdir. Günəş qalxır. Hava işıqlanır. Büyülər işə, uşaqlar bağçaya, məktəbə gedirlər. Günorta günəş çox yüksəyə qalxır. Məktəblilər evə qayıdır. İşin çox olan vaxtıdır. Axşama qədər dərslərini oxuyurlar. Axşam valideynlər işdən qayıdır. Artıq günəş də batmağa başlayır. Gecə qaranlıq düşür. Hər tərəf sakitlik olur. Hamı yatır”.

5. “Səhər” şeirinin öyrədilməsi. Müəllim şeiri şagirdlərə oxuyur, məzmunu üzərində iş aparır. Bir neçə misranı əzbərlədə də bilər.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfin-dən hazırlanmış rubriklərlə aparılır.

Mənim günüm. Təmizlik. (2 saat)

Standart: 1.1.2.; 2.2.3.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər gündəlik rejimləri haqqında danışmağı öyrənirlər. Cümlələrə uyğun sxemlər qururlar.

İnteqrasiya: Həyat bilmisi - 2.2.3.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: səhər, oyanır, idman edir, yuyunur, nahar, dərs oxuyur, istirahət edir, baxır, oturur, yatır, saat, qalxır, erkən, sabun, lif, dəsmal, diş fırçası, diş məcunu, çimmək.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: dişlərini (qulaqlarını) yuyur, daranır, daraq, idmanla məşğul olmaq, təmizliyə riayət etmək, təmiz hava ilə nəfəs almaq, otağın havasını dəyişdirmək və s.

Qrammatik konstruksiyalar: Saat 7-dir. Oyanır, qalxır, çarpayısını yiğisidir, gimnastika edir.

Təchizat: süjetli və ayrı-ayrı əşyaların şəkilləri, söz modelləri.

Dərsin gedişi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu.
2. Əvvəl keçilmiş sözlər ("Bədən üzvləri" nə aid) təkrarlanır.
3. Gündəlik rejim haqqında söhbət.
4. Şəkil üzrə mətn qurmaq (dərslik, səh.47, 48).

5. Cütlüklerlə iş. Öz gündəlik rejimi haqqında mətn hazırlamaq.
6. Mətnin cümlələrinə sxem qurmaq.
7. "Səhər durunca" şeirinin müəllimin dilindən əzbərlədilməsi.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Əşyanın yeri

Standart: 1.1.2.; 2.1.2.; 2.1.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər əşyanın yerini göstərən sözləri öyrənirlər. "da²" şəkilçisinin işlənmə yerini təkrarlayırlar.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: üstündə, altında, qarşısında, arxasında, içərisində (icində), yanında.

Qrammatik konstruksiyalar: Pişik haradadır? - Masanın üstündədir.

Uşaq haradadır? - Lövhənin qarşısındadır.

Qrammatik mövzu: Əşyanın və ya hərəkətin yerini göstərmək üçün sözlərə "-da²" şəkilçisi artırılır.

Təchizat: şəkillər, müxtəlif əşyalar (çanta, kitab, dəftər və s.), söz modellər, kök və şəkilçi sxemi.

Dərsin gedişi:

1. İki kitabdan biri çantanın üstünə, biri çantanın altına qoyulur. Uşaqların biri lövhəyə çağırılır (təlim dilində).

- Kitabı mənə ver.
- Hansını?
- Çantanın altında olan kitabı.
- Hansını?
- Çantanın üstündə olan kitabı.

2. Uşaqlara rus dilində olan "predloq" ların tərcüməsi verilir:

- altında
- arxasında (masanın, binanın)
- icində, içərisində
- qarşısında, qabağında
- yanında

Cümlələrlə izah etmək.

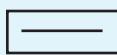
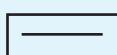
3. Xatırladılır ki, Azərbaycan dilində əşyanın və ya hərəkətin yerini göstərmək üçün sözün sonuna -da² şəkilçisi artırılır. Məs: İki şəkil verilir: ev və evin içində uşaq. Uşaq haradadır? - Evdə.

Sual-cavab aparılır.

- Biz haradayıq? - Sınıfdə.
- Şeir haraya yazılıb? - Kitabda.
- Quş harada qonub? - Ağacda.

Tədricən mövzu əşyanın yeri ilə əlaqələndirilir. Üstündə, altında, yanında və s. əşyanın yerini bildirdiyinə görə bu şəkilçilər ilə işləndiyi izah edilir.

Sual-cavab yolu ilə mövzu möhkəmləndirilir. Kitab haradadır? Çanta haradadır? və s. Cümlələrin sxemi qurulur.

Kitab

stolun

üstündədir.

4. Kitabdakı şəkillər əsasında danışmaq. Yeni sözləri uşaqlara həm fərdi, həm birlikdə təkrarlatmaq. Möhkəmlətmək üçün sual-cavab aparılır (dərslik, səh.49).

5. Cütlüklerlə iş. Dialoq qurmaq. "Qələmin haradadır? - Qələmqabının içindədir" və s.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərle aparılır.

Haraya? Haradan?

Standart: 1.1.3.; 2.1.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər hərəkətin istiqamətini bildirən sözlər işlənən cümlələr qururlar.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: məktəbə, məktəbdən, pəncərədən, şəklə, baxır, verir, alır, gedir, gəlir.

Qrammatik mövzu: istiqamət bildirən -a² (-ya²) şəkilçisi, çıxış nöqtəsini bildirmək üçün -dan² şəkilçisinin sözə əlavə edilməsi.

Təchizat: şəkillər, plakatlar, dərslik.

Dərsin gedişi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu. "Müəllim" oyunu vasitəsilə aparılsa, yaxşı olar.

Bir şagird yazı taxtasına çağırılır. Müəllim xahiş edir ki, uşaqlara müraciət edərək əşyani müxtəlif yerlərə qoyaraq suallar versin.

"Müəllim" cavab vermək üçün şagirdləri ayağa qaldırır.

Sonda müəllim uşaqlara belə bir sualla müraciət edir. "Şagird haradadır?" "- Lövhənin qarşısında." "Çox sağ ol, yerinə keç." Şagird yerinə keçərkən sinfə

belə bir sualla müraciət olunur: "O hara getdi?" Müxtəlif tərzdə cavablar ola bilər. Şagird doğru cavab verən zaman ("yerinə") müəllim tez gedən şagirdi saxlayır. Sizcə, indi yoldaşınız haradadır? "Yerində", "Zəhmət olmasa, ayağa qalx" (hər hansı bir şagirdə müraciət olunur) "O haradan qalxdı?" "Yerindən (stuldan)" və s.

2. Uşaqlara keçən dərs əşyanın (hərəkətin) yerini göstərmək üçün -da² şəkilçisinin əlavə olunduğu xatırlanır. Azərbaycan dilində istiqamət bildirmək üçün sözün sonuna, -a² (-ya²) şəkilcisi əlavə edilir. Rus dilində "кому? куда? чему? что?" sualına cavab vermək üçün Azərbaycan dilində həmin sözün sonuna bu şəkilçinin əlavə edilməsi zəruridir (Bu izahat təlim dilində aparılır).

(Kimə? nəyə? haraya?)

Hara gedirsən?

Məktəbə. - (hərəkət istiqaməti)

Neyə baxırsan?

Ağaca. - (hərəkət istiqaməti)

Kimə verirsən?

Anama. - (əşyanın istiqaməti)

Bu kimi suallara cavab vermək üçün (Kimdən? Nədən? Haradan?) sözün sonuna -dan² şəkilcisi artırılır.

Haradan gəlirsən?

Məktəbdən.

Kimdən aldın?

Dostumdan.

Haradan uzaqlaşmaq?

Evdən uzaqlaşmaq.

3. Dərslikdəki şəkillər əsasında cümlələr qurmaq. (səh.50)

4. İstiqamət və çıxış nöqtəsini bildirən sözləri seçmək, cümlədə işlətmək (şifahi).

5. Uşaqlara suallar verilir, suallara uyğun sözlər düzəldilir və cümlədə işlətmək tələb olunur. Cümlələrin sxemi qurulur.

Məs: Sual - Haraya?

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfin-dən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Fəsillər

Standart: 1.1.3.; 2.1.2.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlərlə tanış olurlar. Dialog qururlar. Sxemlər üzərində iş aparırlar.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: fəsil, il yaz, yay, payız, qış, isti, soyuq, sərin, yağış, külək, yağır, əsir, qar.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: gözəllik, sevirik, saralır, yaşılılıq, yaşillaşır, ağ qarla örtülür, sevinir, qızdırır.

Qrammatik konstrukisiyalar: İldə dörd fəsil var. Hər fəslin öz gözəlliyi var.

Təchizat: fəsilləri əks etdirən plakat (bu, müəllim hazırladığı prezentasiya da ola bilər), söz-modellər.

Dərsin gedişi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu.
2. Uşaqlara sual verilir: "Nə vaxt torpaq oyanır, ağaclar çiçək açır, hər tərəf yaşillaşır?" - "Yazda."

"Biz nə vaxt dənizə gedirik?" - "Yayda."

"Dərslər nə vaxt başlanır?" - "Payızda."

"Şaxta baba nə vaxt bizə qonaq gəlir?" - "Qışda."

Yaz, yay, payız, qış-bunlar nədir? - "Fəsillər." (Bu təlim dilində aparılır.)

3. Müəllim plakatı asır. Yeni sözləri izah edir. Sözlər əvvəlcə fərdi, sonra sı-niflə təkrar edilir.

4. Kitabdakı şəkillər əsasında cümlələr qurulur (səh.51). Təxminən belə bir mətn:

"İldə dörd fəsil var: yaz, yay, payız, qış. Hər fəslin öz gözəlliyi var. Yazda hər tərəf yaşillaşır. Ağaclar çiçək açır. Yayda hamı istirahət edir. Hava çox isti olur. Günəş yeri daha çox qızdırır. Payızda havalar sərirləşir. Tez-tez yağışlar yağır. Qışda hər tərəf qarla örtülür. Hava soyuq olur." (Mətn müəllim tərəfindən dəyişdirilə bilər).

5. Müəllim tərəfindən "İlin fəsilləri" şeiri oxunur, mənası izah edilir. Bir bəndi (müəllimin seçdiyi) əzbərlədirilir.

6. Tapmacalar oxunur. Dialoq qurmaq tapşırılları: "Hansı fəsli sevirsən?"

7. Verilmiş cümlələrin sxemi qurulur. (Cümlələr müəllim tərəfindən dəyişdirilə bilər)

Qışda	hava	soyuq	olur.
_____	_____	~~~~~	_____

və, əksinə, verilmiş sxemlərlə cümlələr qurulur.

Yayda	günəş	yeri	yaxşı	qızdırır.
_____	_____	_____	~~~~~	_____

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Payızda

Standart: 1.1.2.; 2.2.1.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Cümə qururlar. Şeir əzbərləyirlər.

Féal lügət tərkibi üçün sözlər: payız, hava, göy (səma), yağış, gölməçə, ağaclar, yarpaqlar, saralır, meyvə, tərəvəz, məhsul, məhsul yiğimi, bağ, bostan, yağır, çətir, heyva.

Qeyri-féal lügət tərkibi üçün sözlər: toplayır, yiğir, tarlada bol məhsul, dadlı, şirin, sulu, yetişmiş, turş, acı, lək, dirrik, bostan, qazmaq, qulluq etmək.

Qrammatik konstruksiyalar: Payız necə də gözəldir!, bol məhsul, məhsul yiğimi, şirin, dadlı meyvələr; Tarlada necə də bol məhsul var!

Təchizat: payızı əks etdirən plakat, söz-modellər, müxtəlif meyvələr (vazada).

Dərsin gedişi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu.

Uşaqların çəkdiyi şəkillər toplanır. Stendə yapışdırılır. Hər hansı bir şagird lövhəyə çağırılır. Bəyəndiyi rəsmi seçmək təklif olunur. Seçilmiş rəsm əsasında cümlələr (mətn) qurmaq tapşırılır. Belə, iki-üç şagird çağrırmak olar.

Sonra uşaqların diqqəti tədricən payız fəslinə yönəldilir. Suallar verilir (təqribən belə):

- Hansı fəsildə biz məktəbə gedirik?
- Payızda.
- Məhsul nə vaxt yiğilir?
- Payızda.
- Nə vaxt tez-tez yağışlar yağır?
- Payızda.

2. Yeni sözlərin öyrədilməsi.

3. Kitabdakı şəkil üzrə iş. Mətn qurmaq.

"Payız fəslidir. Havalarda yavaş-yavaş soyuyur. Tez-tez yağışlar yağır. İnsanlar artıq qalın geyinməyə başlayıblar. Qızın əlində çətir, başında papaq var.

Bağlarda, tarlalarda məhsul yiğimi başlanıb. İnsanlar qış üçün tədarük görürler."

Mətn əvvəlcə ayrı-ayrı şagirdlər, sonra bütün siniflə təkrar edilir.

4. Oyun. "Payız meyvələrini göstər və əlamətlərini say."

Müəllim vazada bir neçə meyvə qoymuşdur: alma, armud, limon, şeftali, gavalı, albalı və s. (Meyvələr təbii olmasa da olar.)

Meyvənin birini götürüb uşaqlara göstəririk.

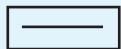
- Bu hansı meyvədir?
- Alma.
- Alma payızda yetişir?
- Bəli.
- Alma necədir?
- Şirin, dadlı, turş; (kal, yetişməmiş və s.)

- Alma nə rəngdə olur?
- Qırmızı, sarı, yaşıl.
- Bu, hansı meyvədir?
- Albali.
- Bu meyvə payızda yetişir?
- Xeyr.

Bu yolla payız meyvələri seçilir, əlamətləri sadalanır.

5. Cümələlərə sxemlər qurulur.

Alma şirindir.

və s.

Əksinə, sxemlər verilir və cümlələr qurmaq tapşırılır.

6. "Payız" şeirinin oxunması, müəllim tərəfindən izah edilməsi. Bir hissə ezbərlidilməsi.

7. Əmr və nida cümlələrinin qurulmasında və tələffüzündə intonasiyaya fikir vermək.

Hava necə də sakitdir!

Yağış yağır! və s.

Yağış yağır. fərqi izah etmək.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Gəzintidə

Standart: 2.1.2.; 2.2.1.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Mətn tərtib edirlər.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: meşə, ot, ağac, palid, vələs, göbələk, sərcə, siğırsın, qarğıa, ağaçdələn, arıquşu, moruq, giləmeyvə, ciyələk, böyürtkən, yarpaq, tökülür, şam, küknar.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: zəhərli, yeməli, həşəratlar, sakitlik, qoza, toplayırlar, zənbil, sevinirlər, şəndirlər, xəzan, xəzəl, həmişəyaşıl, tala.

Qrammatik koknstruksiyalar: Payız fəslidir. Uşaqlar gəzintiyə çıxıblar. Onlar göbələk, giləmeyvə toplayırlar. Sarı yarpaqlar.

Təchizat: payız fəslini əks etdirən plakat, payızda meşə şəkli, müxtəlif ağac şəkilləri, söz-modellər.

Dərsin gedişi: (Dərs sinifdə plakatlarla da keçirilə bilər.)

1. Dərsin məşədə keçirilməsi tövsiyə olunur. Ekskursiya zamanı uşaqlara əyani olaraq ağacların adları, göbələk, bir sözlə, müxtəlif sözlər öyrədilir. Uşaqlar söz oyunları oynaya bilərlər, təlim və Azərbaycan dilində müxtəlif şeirlər deyə və mahnilər oxuya bilərlər. Meşədə çoxlu qoza, yarpaq toplanır. Uşaqlara tapşırıq verilir ki, payızə aid bir şəkil çəksinlər.

2. Uşaqların çəkdikləri şəkillər nümayiş etdirilir.

3. Uşaqlar ekskursiya təəssüratları ilə bələşürələr, rəsmələrini təqdim edib onlar haqqında danışırlar.

4. "Meşədə" mətninin qurulması.

"Biz meşəyə gəzməyə getmişdik. Meşədə müxtəlif ağaclar var: küknar, şam, palid, fıstıq və s. Biz orada göbələk və giləmeyvə yiğdiq. Qaçdı-tutdu oynadıq. Payızda meşə çox gözəl olur. Hami gəzintidən razı qaldı."

(Bu mətn kitabdakı şəkil üzrə də qurula bilər.) (dərslik, səh.53).

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

"Günəş və külək" nağılı

Standart: 2.2.1.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər rabitəli nitqi inkişaf etdirirlər.

Dərsin gedişi:

Bu dərs rabitəli nitqin inkişafı üçün nəzərdə tutulmuşdur. Tək (fərdi) şəkildə hər kəs tərəfindən danışılmalıdır. Əlbəttə, dili zəif bilən uşaqlar üçün bu çətindir. Amma işi asanlaşdırmaq üçün applikasiyalardan, maketlərdən, fiqurlardan istifadə etmək olar.

Məsələn, "Günəş və külək" nağılı.

Öyrədərkən (dərs. səh.54) günəşin, küləyin, uşağın (müxtəlif formalarda) şəkillərindən istifadə etmək olar.

"Günəş və külək mübahisə edirlər. Uşağın pencəyini əynindən kim çıxara bilər? Külək deyir: "Mən güclüyəm. İndi görərsən." Və külək üfürməyə başlayır. Uşaq daha da geyinir. Günəş gülümşəyib deyir: "İndi dayan, mənim gücümə bax." Günəş göyün üzünə qalxır, yeri qızdırır. Uşaq istidən pencəyini soyunur."

Bu nağılin maketlərlə verilməsi üçün bir neçə fiqur (və ya applikasiya) lazımdır. Günəş, külək (adi və qəzəbli), uşaq (adi halda, soyuqdan pencəyə bürünmüş halda və pencəksiz). Nağılin mətnindən asılı olaraq fiqurlar müəllim tərəfindən lövhəyə, şagirdlər tərəfindən partaya yapışdırılır. Əvvəlcə hər cümləyə uyğun olaraq fiqurlar ardıcıl olaraq yapışdırılır, sonra isə bütövlükdə şəkillər əsasında nağıl danışılır.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

"Qış". "Yeni il şənliyi" (2 saat)

Standart: 2.1.2.; 2.2.3.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər mətn qururlar, yeni sözlər öyrənirlər, şeir əzbərləyirlər. Sxemlərə uyğun cümlələr qururlar.

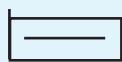
Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: qış, qar, qar dənəsi, şaxta, buz, sırsıra, bayram, papaq, şərf, əlcək, qartopu, yağır, oynayır, Yeni il bayramı, Şaxta baba, Qar qız, sevinir, yolka, hədiyyə, oyuncaq, şənlik, palto, kürk.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: naxış, qeyd edirik, isti geyim, sevimli bayram, buz meydançası, dəri geyimlər.

Təchizat: Qısa aid süjetli, fragmentli şəkillər, müxtəlif əşyalar.

Dərsin gedisi:

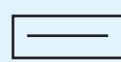
1. Keçmiş dərsin sorğusu.
2. Müəllim masanın üstünə əlcək, papaq, şərf, kiçik yolka qoyur və soruşur: "Sizcə, biz bu geyimi nə üçün geyirik?" cavablar müxtəlif ola bilər: "Soyuqdan qorunmaq üçün, qartopu oynamamaq üçün və s." "Bəs yolka bizə kimi və nəyi xatırladır?" "Şaxta babanı, Qar qızı, Yeni il bayramını" (uşaqlar çətinlik çəkərlərsə, təlim dilində cavab verə bilərlər.) "Bütün bunlar hansı fəsildə baş verir?" "Qışda".
3. Yeni sözlərin öyrədilməsi. Şagirdlər tərəfindən əvvəlcə tək-tək, sonra siniflə birlikdə təkrar edilir.
4. Kitabdakı süjetli şəkillər əsasında cümlələr qurulur (mətn şəklində) (dərslik, səh. 55, 56).
5. Yeni söz birləşmələrinin öyrədilməsi: Yeni il bayramı, buz meydançası, isti geyim, dəri geyimlər və s.
6. Müəllim tərəfindən qısa aid şeirlərin oxunması və əzbərlədilməsi.
7. Verilmiş sxemlərlə cümlələr qurmaq və əksinə:

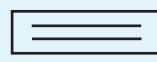
Uşaqlar

buz

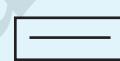
meydançasında

sürüşürlər.

Oğlan

xizəklə

sürüşür.

və s.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfin - dən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

"Yeni il şənliyi" (davamı)

Standart: 2.1.2.; 2.2.2.; 2.2.3.

İnteqrasiya: Texnoloq: 1.3.1.; 1.3.2.; Musiqi: 2.1.2.

Bu dərs ötən dərslə əlaqəli olduğundan müəllimlərə təklif olunur ki, ancaq şifahi nitq üzərində işləsinlər. Müxtəlif şeirlər "Təzə il" (Ə. Cavad), "Qış baba", "Təzə ildə" və s. oxutsunlar, əzbərlətsinlər.

"Yeni il mahnısı"nı (O.Rəcəbov) uşaqlara ifa etməyi öyrətsinlər (Mahnı disk şəklində oxutdurulmalıdır.(ilk dəfə dinlənirkən)).

Əmək dərsi ilə inteqrasiya: Uşaqlar dərsdə rəngli kağızlardan müxtəlif yolka oyuncağı hazırlasınlar (5-7 dəq.). Qar dənəciyi kəsmək.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

"Uşaq və buz"

Standart: 1.1.3.; 2.1.2.;

Təlim nəticəsi: Şagirdlər şeiri əzbərləyirlər, nəsrə çevirib danışırlar.

M.Ə.Sabir. "Uşaq və buz" şeiri. Şeir müəllim tərəfindən oxunur. Yeni sözlərin və şeirin mənası izah edilir və şeir əzbərlədirilir.

Kitabdakı illüstrasiya ilə iş aparılır (dərslik, səh.57).

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

"Ayı və şir" təmsili

Standart: 1.1.3.; 2.1.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər təmsilin məzmununu öyrənirlər, nəticə çıxarır, fikirlərini izah edirlər.

(Təmsilin nəzmlə yazılığına baxmayaraq, müəllim əsəri nəsrə çevirib, şagirdlərə nağıl kimi danışmalıdır).

Təmsil danışırlar, yeni sözlərin mənası izah edilir. Təmsilin ideyası şagirdlərə açıqlanır. Uşaqlara atalar sözləri öyrədilir: "Doğru dostluq qərəzsiz olar. Güç birlikdədir" (dərslik, səh.58).

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfin - dən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Qadınlar bayramı

Standart: 1.1.1.; 1.1.2.; 2.2.3.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Azərbaycan dilində təbrik etməyi öyrənirlər.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: bayram, qadın, hədiyyə, gül dəstəsi, təbrik edir, sevindirir, bağışladım, ana, nənə, bibi, xala, bacı, zəhmət.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: təqdim edirəm, ürəkaçan, hazırlayıram.

Təchizat: şəkillər, açıqcalar.

Dərsin gedisi:

1. Yazı taxtasında müxtəlif bayramlara uyğun açıqcalar asılır. Uşaqlara müraciət olunur: "Bu açıqcalar hansı bayramlara aiddir?". Şagirdlər cavab verirlər. Bəs bu bayramların hansında biz analarımızı, nənələrimizi təbrik edirik?" - "8 Martda".

Kitabdakı şəkillər üzrə iş. Mətn qurulur. Şagirdlər tərəfindən təkrarlanır (dərslik, səh.59).

2. Nitq şəraiti yaradılır. Uşaqlarda sorğu-sual yolu ilə yeni sözlər möhkəmləndirilir. Dialoq qurulur.

3. Uşaqlara tapşırılır ki, bayramda analarını necə təbrik etmək istədikləri barədə danışınlar. "Əgər mən böyük olsa idim" mövzusunda kiçik mətn hazırlanmaq.

4. Dərsdə şagirdlərə açıqca hazırlanmaq tapşırılır.

5. "Analar bayramı", "Ana" şeirlərinin oxunması. Biri müəllimin dilindən (müəllimin seçimi ilə) şifahi şəkildə uşaqlara əzbərlədirilir.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərlə aparılır.

Yazda

Standart: 2.2.1; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər mətn qururlar, yeni sözlər öyrənirlər, şeiri əzbərləyirlər. Mətn tərtib edib danışırlar.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: yaz, bahar, fəsil, torpaq, günəş, yer, hava, külək, narın, çay, novruzgülü, qar, bənövşə, qaranquş, oyanır, uçub gəlir, yağış, kəpənək, təbiət.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: qayıdır, qızdırır, canlanır, baş qaldırır, həşərat, ucuşur, haçaquyruq, canlanma, hiss olunur, yaşillaşır, yaşilliq.

Qrammatik konstruksiyalar: narın yağış, körpə bənövşə. Kəpənəklər uçuşur və s.

Təchizat: yaza aid plakat, ayrı-ayrı quş və çiçək şəkilləri.

Dərsin gedisi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu.
2. Oyun. "Gülləri tanıyırsan?" Müəllim müxtəlif gül şəkilləri göstərib adlarını soruşur.

"Quşları tanıyırsan?" Yenə müxtəlif quşları göstərib adlarını soruşur (təlim dilində). Sonra qaranquş, novruzgülü, bənövşə, kəpənək, seçilir və uşaqlardan soruşulur: "Bunlar size hansı fəslə xatırladır?" "Yaz fəslini."

3. Yeni sözlərin şəkillər əsasında öyrədilməsi.
4. Kitabdakı şəkil üzrə mətn qurmaq (dərslik, səh.62). Təqribən belə bir mətn:
"Artıq yaz fəslidir. Təbiətdə bir canlanma hiss olunur. Torpaq, su, külək oyanır. Quşlar civildəşir. Kəpənəklər uçuşur. Narın yağış yağır. Günəş göydə gülümşəyir. Qaranquş öz yuvasına qayıdır. Bənövşə, novruzgülü baş qaldırır."
5. Yaza aid şeirlər "Gəl, gəl, a yaz günləri" (M.Ə.Sabir) "Bahar" və s. oxunur və müəllimin seçimi ilə biri əzbərlədirilir.
6. Müəllimin köməyi ilə dialoq qurmaq tapşırılır. "Yaz fəsl", Yaz fəslini sevirsən?

- Bəli.
- Nə üçün?
- Çünkü hər tərəf yaşillaşır.
- Bu fəsildə hansı bayramları qeyd edirik?
- 8 Mart, Novruz bayramı.
- Bu hansı quşdur?
- Qaranquş.
- Qaranquş necədir?
- Sinəsi ağ, quyruğu haça və s. (Dialoq müəllimin istəyi ilə dəyişdirilə bilər).

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Novruz bayramı

Standart: 2.2.1.; 2.2.2.; 2.2.3.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Novruz bayramı haqqında danışırlar. Şeiri əzbərləyirlər.

İnteqrasiya: Həyat bilgisi - 3.3.1.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: Novruz bayramı, səməni, kosa, keçəl, təlxək, Bahar qızı, qonaq, gəliş, milli geyim, musiqi, çalır, oxuyur, oynayır, sevinir, geyim, şəkərbura, paxlava, qoğal, boyanmış, boyadılır, xonça, şam, tonqal, hoppanır, xalq.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: rəmz, kəndirbaz, bəzənir, adət, yiğisidirlər, səliqəyə salınır, həyət, yandırırlar, şirniyyat, cücedilir.

Qrammatik forma: Xonça bəzənir. Yumurta boyadılır. Boyanmış yumurta.

Təchizat: Novruz bayramına aid şəkillər, boyanmış yumurta, şam, kiçik xonça.

Dərsin gedisi:

- Keçmiş dərsin sorğusu.
- Müəllim belə bir sual verir?

"Xalqımız yazı necə qarşılıyır?" Uşaqlar müxtəlif cavablar verirlər.

Müəllim Novruz bayramı, çərşənbələr, Novruz adətləri haqqında məlumat verir (təlim dilində).

- Yeni sözlərin öyrədilməsi. Şəkillər əsasında.
- Kitabdakı şəkil üzrə mətn qurmaq (dərslik, səh.60, 61).

"Novruz bayramı xalqımızın milli bayramıdır. Bu bayramda şəkərbura, paxlava, qoğal bişirilir. Səməni cücedilir. Yumurta boyanır, xonça bəzənir. Meydanlarda bayram şənlikləri keçirilir. Bahar qızı, kosa, keçəl qonaqları salamlayırlar."

5. Uşaqlara təklif olunur ki, Novruz bayramını evdə necə keçirdikləri barədə danışsınlar.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Novruz bayramı (davamı)

Standart: 2.1.3.; 2.2.1.; 2.2.2.

İnteqrasiya: Həyat bilgisi - 3.2.1

Dərsin gedisi:

- Şəkillər yazı taxtasına (stendə) asılır, nümayiş etdirilir. Mətn soruşulur.
- Bu dərsdə də şifahi nitqin inkişafına daha çox yer ayırmak təklif olunur.
- Müxtəlif şeirlərin oxunması, əzbərlədilməsi. Şagirdlərin Novruz bayramı təəssüratları haqqında danışmaq təklif olunur.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Əlavə dərs “İlin fəsilləri” (ümmükləşdirmə)

Bu dərs müəllimlərə əlavə dərs kimi təklif edilir. Bütün fəsillər keçiləndən sonra aparılması yaxşı olardı.

Standart: 1.1.3.; 2.1.2.; 2.2.3.

Mövzu: Hansı fəsil yaxşıdır?

Bulud, qaranquş, qar dənəsi çəkilmiş kartoçkalar paylanır, sinif qruplara bölünür. (Bulud-payız, günəş-yay, qaranquş-yaz, qar dənəsi-qış qrupudur.)

Qruplara tapşırıq:

- 1) Fəslə uyğun elementlər çəkmək, adlarını demək, fəslin gözəlliyindən, faydasından danışmaq.
- 2) İllüstrasiya çəkmək (təsvir etmək sözlə).
- 3) Fəslə uyğun şeir, tapmaca demək və ya mətn qurmaq.

Təqdimat: Şagirdlər tərəfindən şifahi şəkildə aparılır.

Oyuncaq mağasında

Standart: 2.1.2.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Sxemlərə uyğun cümlələr qururlar.

İnteqrasiya: Musiqi – 2.1.1

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: oyuncaq, yumşaq oyuncaqlar, top, fil, ayı, gəlincik, maşın, robot, uşaq otağı, balıq, akvarium, yelləncək, evcik, mağaza, sevimli.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: yellənmək, oynayıram, yedizdirirəm, yatızdırıram, eyləncəli, sevirəm, səliqəyə salıram.

Təchizat: şəkillər, müxtəlif oyuncaqlar.

Dərsin gedişi:

1. Mövzu: "Ad gündündə ən çox hansı hədiyyəni almaq istərdiniz?" Müxtəlif cavablar. Təbii ki, hamı ən çox oyuncaq adı çəkəcək.

II sual: "Ən çox hansı oyuncaqla oynaması sevirsiniz?"

III sual: "Evdə ən sevimli oyuncağınız hansıdır?"

2. Yeni sözlərin öyrədilməsi.
3. Kitabdakı şəkil üzrə mətn qurmaq (dərslik, səh.64, 65). Təqribən belə bir mətn: "Bura oyuncaq mağazasıdır. Bu mağazanı çox sevirəm. Çünkü hər tərəf oyuncaqdır. Atam tez-tez mənə müxtəlif oyuncaqlar alır. Mən onlarla oynamamağı çox sevirəm. Gəlinciyimi cimizdirir, saçını darayır, yatırdıram. Maşınımla nənəmgilə gedirəm. Oynayandan sonra onları səliqə ilə yenə şkafıma yiğirəm."

Mətn 1-2 dəfə şagirdlər tərəfindən təkrarlanır.

4. Verilmiş sxemlərlə cümlələr qurmaq və əksinə.

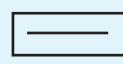
Mən

gəlinjiklə

oynayıram.

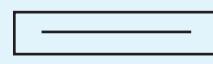
Maşın

mənim

sevimli

oyuncağımdır.

5. "Ağıllı kukla" mahnısı şagirdlərə dinlədirilir və öyrədilir.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Musiqi alətləri

Standart: 1.1.2.; 1.1.3.; 2.1.1.; 2.1.3.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər musiqi alətlərinin adlarını öyrənirlər, onlar haqqında məlumat alırlar.

İnteqrasiya: Musiqi - 1.1.2.; 2.1.2.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: musiqi (musiqi aləti), alət, üçlük, qoşanağara, tar, kamancı, dəf, klarnet, zurna, qarmon, milli, oxuyur, çalır, qulaq asır, dinləyir, piano, səhnə, çıxış edir, konsert.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: nəfəslər musiqi alətləri, zərb alətləri, qarmonun dilləri, xanəndə, tütək.

Qrammatik formalar və sintaktik konstruksiyalar: musiqi aləti, nəfəslər, zərb alətləri.

Təchizat: müxtəlif şəkillər, söz modelləri.

Dərsin gedisi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu.

2. Lövhədən iki plakat asılır. Birində başqa xalqların musiqi alətlərinin şəkilləri (balalayka, skripka, təbil və s.), birində Azərbaycan musiqi alətləri. İkincinin üstü örtülür. Uşaqlardan soruşulur:

"- Bu musiqi alətlərindən hansını tanıyırsınız?"

(müəllim kömək edə bilər, cavablar təlim dilində də ola bilər.)

İkinci şəkli açır.

"- Bəs bunlardan?"

"Bu musiqi alətlərinin ümumilikdə fərqi nədədir?"

"Biri milli alətlərimizdir, o birilər başqa xalqların musiqi alətləridir."

İki fərqli musiqi çalınır: "Biri hər hansı başqa xalqın, biri milli musiqi." Dinləyəndən sonra uşaqlardan soruşulur: "Musiqilərin hansı Azərbaycan musiqisi idi?" cavabı veriləndən sonra nə üçün belə düşündükləri soruşulur. "Sizcə, gördüyüiniz bu alətlərdən hansının səsini dinlədiyiniz musiqidə eşitdik?" (cavab düzgün olmaya bilər, müəllim bu zaman kömək edir. Bunlar təlim dilində aparıla bilər.)

3. Yeni sözlər öyrədilir. Dərslikdəki şəkil üzrə mətn qurulur. (dərslik, səh.66).

4. Cümələrə sxemlər qurmaq.

5. Uşaqlarla hər hansı bir musiqi alətində çalıb-çalmadıqları haqqında söhbət etmək (bəlkə, ailədə kim isə hər hansı bir alətdə çalır.)

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

"Qız qalası" əfsanəsi

Standart: 1.1.1.; 2.2.1.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər əfsanəni öyrənirlər.

İnteqrasiya: Təsviri İncəsənət - 2.2.1.; 2.2.5.

Qız qalası Azərbaycanın tarixi abidəsidir. Abidə haqqında bir çox əfsanə vardır. Şagirdlərə elə əfsanə danışmaq lazımdır ki, onlarda Azərbaycan xalqına sevgi hissi, öz tarixi ilə qürur hissi oyansın (dərslik, səh.67). Biz bu əfsanəni məqsədə uyğun hesab etdik.

"Düşmənlər Azərbaycana hücum etmişdilər. Şah döyüşür, öz torpağını müdafiə edirdi. Qızını düşmən əlinə keçməsin deyə bir qalada gizlətmişdi. Elə olur ki, şah bu döyüsdə uduzur. Düşmənlər qalanı ələ keçirirlər. Qız özünü müdafiə etmək, düşmən əlinə keçməmək üçün özünü dənizə atır. O vaxtdan bu qala "Qız qalası" adlanır. Bu qala bizim tariximizə şərəf qalası kimi daxil olmuşdur".

Uşaqlara "Qız qalası" cizgi filmi göstərilir.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərə aparılır.

Paytaxtımız

Standart: 2.2.1.; 2.2.2.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlərlə tanış olurlar. Rabitəli mətn qururlar.
İnteqrasiya: Həyat bilgisi - 1.4.1

Bu dərs də rabitəli nitqin inkişafı üçün nəzərdə tutulmuşdur. Mümkünsə, uşaqları içərişəhərə ekskursiyaya aparn. Mövzu elə buradaca keçilsə, daha yaxşı olar. Uşaqlara məlumat verilir (bu, təlim dilində də ola bilər.) Qız qalasının qarşısında keçmiş dərsin sorğusu kimi əfsanə bir-iki uşaq tərəfindən danışılır.

Sonra uşaqlardan köhnə Bakı ilə yeni şəhər arasında hansı fərqlərin olması barədə söhbət aparılır. Bu, artıq Azərbaycan dilində olmalıdır. Çünkü şagirdlərin artıq müəyyən söz ehtiyatı yaranmışdır. Cümlələr kiçik, qısa olsa da, olar. Əsas odur ki, uşaqlar fikirlərini ifadə edə bilsinlər. Əlbəttə, bəzi məqamlarda müəllim də kömək edə bilər. Uşaqlara izah edilməlidir ki, nə üçün köhnə Bakı içərişəhər adlanır (dərslik, səh.67).

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubrikrlərlə aparılır.

28 May

Standart: 1.1.3.; 2.1.1.; 2.1.2.;

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Rabitəli mətn qururlar.

İnteqrasiya: Təsviri İncəsənət - 2.1.4.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: bayram, azadlıq, gəzinti, şənlənirlər, sevinirlər, Dənizkənarı park, bayraq, himn, gerb, dövlət, sahil, müstəqil, göyərçin, sülh.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: çiçəklənir, inkişaf edir, atəşfəşanlıq.

Qrammatik formalar və sintaktik konstruksiyalar: Yaşasın Azərbaycan!

Təchizat: H.Əliyevin portreti, Azərbaycanın gerbi, bayraqı, müxtəlif şəkillər, söz modelləri.

Dərsin gedişi:

1. Keçmiş dərsin sorğusu.

Şagirdlərin çəkdiyi rəsmələr toplanır, stendə möhkəmlədirilir və nümayiş etdirilir. Bir-iki şagird ekskursiya və Bakı haqqında hazırladığı mətni danışır.

2. "Azərbaycan" (S.Vurğun) şeirinin oxunması, mənası izah edilir, bir-iki bənd əzbərlədirilir. Şagirdlərə 28 May bayramı haqqında məlumat verilir (səthi və təlim dilində).

3. Yeni sözlərin öyrənilməsi.

4. Dərslikdəki şəkil əsasında mətn hazırlamaq (dərslik, səh.69).

5. Şagirdlərlə bu bayramda getdikləri gəzinti haqqında söhbət edilir.

6. Mətndəki cümlələrə sxemlər qurmaq.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubriklərlə aparılır.

Yay

Standart: 2.1.1.; 2.1.2.; 2.2.3.

Təlim nəticəsi: Şagirdlər yeni sözlər öyrənirlər. Sxemlərə uyğun cümlələr qururlar.

Fəal lügət tərkibi üçün sözlər: yay, tətil, dəniz, sahil, qum, günəş, üzmək, istirahət edir, hava isti, qızmar, balıq tutur, çimmək, çətir, uzanır, çımrilik, çımrilik kostyumu, albalı, ərik, şaftalı, üzüm, əncir.

Qeyri-fəal lügət tərkibi üçün sözlər: narın, gündə qaralır, xilasetmə kəməri, Bakı bağları, şəhərdənəkənar, Xəzər dənizi.

Qrammatik formalar, sintaktik konstruksiyalar: gündə qaralmaq, sahildə uzanmaq, dənizdə çimmək, qumda oynamaq.

Təchizat: süjetli və fragmentli şəkillər, söz modelləri.

Dərsin gedışı:

1. Keçmiş dərsin sorğusu.

2. Verilmiş xüsusiyyətlərə görə fəsli müəyyənləşdirin:

"Günəş yeri çox qızdırır, şagirdlərin ən uzun tətili, ilin ən isti fəsli, çoxlu meyvə olur, uşaqlar bu fəsli çox sevir. Bu hansı fəsildir?" - "Yay"

3. Yeni sözlərin öyrədilməsi. Dərslikdəki şəkil üzrə mətn qurmaq (dərslik, səh.70). Təqribən belə bir mətn:

"Yaydır. Bu fəsli hamı sevir. Çünkü havalar isti keçir. Şagirdlərin yay tətili başlayır.

Hamı dəniz kənarına istirahət etmək və çimmək üçün gəlmişdir. Uşaqlar dənizin sahilinə yaxın yerdə, böyükler bir qədər uzaqda çımlırlar. Bəziləri sahildə uzanmışdır.

Axşam hamı evinə qayıdır. Gün yaxşı keçdi."

Şagirdlər əvvəlcə tək-tək, sonra bütün sinif birlikdə mətni təkrar edir.

4. Cümlələrə sxem qurulur.

5. Yaya aid müxtəlif şeirlərin oxunması və müəllimin seçimi ilə birinin əzbərlədilməsi.

Qiymətləndirmə: verilmiş nümunələr əsasında (səh.13-14) müəllim tərəfindən hazırlanmış rubriklərlə aparılır.

Müəllimə kömək məqsədilə dərslərdə istifadə etmək üçün şeirlər təklif olunur. Konkret mövzularla bağlı olan (“Ayi və şir” təmsili, “Uşaq və buz” şeiri və s.) əsərlərdən başqa digər şeirlər müəllimin öz istəyi ilə dəyişdirilə bilər.

Dərs “Bilik günü”

MƏKTƏBƏ ÇAĞIRIŞ

Mənim bağım, baharım,
Fikri ziyalı, oğlum!
Məktəb zamanı gəldi,
Dur, ey vəfali oğlum!
Ey gözüm, ey canım!
Get məktəbə, cavanım!

Gün çıxdı, sübh açıldı,
Qaranlıqlar qaçıldı,
Pəncərədən gün düşdü,
Otaqlara saçıldı.
Ey gözüm, ey canım!
Get məktəbə, cavanım!

M.Ə.Sabir

Dərs “Dərsdə”

KİTAB

Kitab böyük müəllimdir,
Sinəsində min aləm var.
O səni bir insan kimi,
Gah güldürər, gah ağladar.

Dili yoxdur, o danışır,
Hər bir şeydən xəbər verir.
Ata kimi sənə bəzən,
Kitab doğru yol göstərir.

Baxtiyar Vahabzadə

Dərs “Bədən üzvləri”

TAPMACALAR

Biz, biz, biz idik,
Otuz iki qız idik.
Əzildik, büzüldik,
Bir taxçaya düzüldük.

(Dişlər)

Qapı bir qonşudurlar,
Bir-birini görmürlər.

(Göz)

Ala qapı, zənjir sapı,
Beş budağı, bir yarpağı.

(Əl və barmaqlar)

Dərs “Say”

SANAMALAR

Bir,iki – bizimki,
Üç, dörd – qapını ört,
Beş, altı – daş altı,
Yeddi, səkkiz – qırx səkkiz
Doqquz, on – qırmızı don.

Dərs “Güllər”

QƏRƏNFİL

Qərənfiləm mən,
Gözəl güləm mən,
Yaşıl saplaqlı
Bir sünbüləm mən.
Mən bağban qızı,
Bağın ulduzu,

Rəngim ağ, sarı,
Al və qırmızı.
Gel saxla ayaq,
Durma, gendən bax.
Gəlsəm xoşuna,
Dər, dösünə tax.

Abdulla Şaiq

BƏNÖVŞƏ

Bənövşəyəm, bənövşə,
Düşmüşəm dile-dişə.
Qızlar, oğlanlar məni
Dərib taxarlar döşə.
Bahar oldu açaram,
Qar-borandan qaçaram.
Başqa güllər açanda,
Mən quş olub uçaram.
Qurudar məni ayaz,
Yaşayıram bircə yaz.
Rəngim, ətrim gözəldir,
Əl vurmayın, ömrüm az.

Abdulla Şaiq

QIZILGÜL

Qızılıgüləm, qızılıgül,
Məni sevər hər könül.
Yaşıldır incə belim,
Qızıldandır hər telim.
Səhər erkən açaram,
Gözəl qoxu saçaram.
Ətrim tutar hər yanı,
Mən əllərdə gəzərəm,
Süfrələri bəzərəm.
Mənəm gözəl qızılıgül,
Sən ey qönçəm, açıl, gül!

Abdulla Şaiq

Dərs “Vəhşi heyvanlar”

UŞAQ VƏ DOVŞAN

UŞAQ:

- Dovşan, dovşan, a dovşan!
Qaçma dayan, a dovşan!
Qaçma səni sevəndən,
Can kimi istəyəndən.

DOVŞAN:

- Dura bilmərəm, dadaş,
Yanında var Alabaş.
Xəbərdaram işindən,
Qurtarmaram dişindən.

Abdulla Şaiq

Dərs “Ev heyvanları”

KEÇİ

Ala-bula, boz keçi,
Ay qoşa buynuz keçil!
Yalqız gəzmə, dolanma,
Dağa-daşa dırmanma.
Bir qurd çıxsa qarşına,
Sən nə edərsən ona?
Çoban açınca gözün,
Qalar iki buynuzun.

Abdulla Şaiq

Dərs “Ayi və siçan”

AYI VƏ SİÇAN

(nağıll)

Günlərin bir günü Ayı ağacın altında yatmışdı. Siçan onun üstündən tullanıb qaçmaq istədi. Ayı yuxudan ayılıb Siçanı tutur. Siçan ona yalvarır:

- Məni öldürmə. Vaxt gələr, mənimdə sənə köməyim dəyər.

Ayi bu sözləri eşidib güldü:

- Sən ki belə balacasan, mənə necə köməyin dəyə bilər?

Bunu deyib Ayı Siçanı buraxdı.

Bir gün Ayı ovçunun toruna düşür, heç cür azad ola bilmir. Bunu görən Siçan tez gəlib torun iplərini dişləri ilə didir və Ayını xilas edir.

Siçan Ayıya deyir:

- Mən sənə demişdim ki, gün gələr sənə köməyim dəyər, Gördün?

Ayi öz səhvini başa düşüb, Siçana təşəkkür etdi.

Dərs “Ev quşları”

XORUZ

A pipiyi qan xoruz,
Gözləri mərcan xoruz!
Sən nə tezdən durursan,
Qışqırıb banlayırsan?
Qoymayırsan yatmağa,
Ay canım, məstan xoruz!

Abdulla Şaiq

Dərs “Çöl quşları”

QUŞLAR

Quşlar, quşlar, a quşlar!
Qaranquşlar, a quşlar!
Cəh-cəh vurun burada,
Gah yerdə, gah yuvada.
Qonun bu tək budağa,
Çox getməyin uzağa.
A quşlarım, getməyin,
Məni qəmgin etməyin.
Quşlar, neçin gedirsiz?
Yoxsa ki seyr edirsiz?
Quşlar uçdu, əkildi,
Vay, səsləri kəsildi.

Bir səs gəlir uzaqdan,
Mən dirlərəm bayaqdan:
Söylər ki, qış yavuqdur,
Sizin yerlər sovuqdur.
Var isticə ölkələr,
Qişda bizə xoş gələr.
Səbir eylə, qoy yaz olsun,
Bir qar, yağış az olsun,
Sovqat gətirər quşlar
Sizə gözəl mahnilər.

Abbas Səhhət

DURNA

Ey havada uçan durna,
Bizi qoyub qaçan durna,
Get, xoş gəldin, səfa gəldin,
Gələcəksən haçan, durna?
Göy çəməndə gəzən durna,
Su üstündə sözən durna,
Gel, bir gözüm görsün səni,
Al, yaşıla bəzən, durna!
Getmə-getmə, gözüm durna!
Sənə var bir sözüm durna!
Sən gedəndə necə sənin
Həsrətinə dözüm durna?!

Rəşidbəy Əfəndizadə

SƏRÇƏ

Sizə deyim sərçədən,
Yuvasındadır yaz, qış.
Ayrılmayıv vətəndən,
Ya qar olsun, ya yağış.
Qara döslü - atadır,
Boz rənglisi - anadır.
Yuvaları var kiçik,
Balaları var cik-cik.
Yem axtarır, gəzirlər
Hey tullana-tullana.
Gah ağaca qonurlar,
Gah çıxırlar eyvana.
Uçan zaman pırhapır
Qanadları çırpınır.

Rəsul Rza

QARANQUŞ

Haçaquyruq qaranqus
Evvanda yuva qurmuş.
Sinəsi bütün ağıdır,
Yayda bizə qonaqdır.
Qişda çıxır səfərə:
Uzaq, isti ellərə.
Çör-çöpdən yuva qurur,
Üstünə suvaq vurur.

Rəsul Rza

QIZILQAZ

Qızıl qazdır, qızılıqaz,
Alqanad, uzunboğaz,
Su quşudur, köçəri,
Sevir duru gölləri.
Uçurlar qatar-qatar
Bu qızıl qanadlılar.

Rəsul Rza

Dərs “Təmizlik”

TƏMİZLİK

Səhər durunca,
Əlimdə firça
Sildim dişimi,
Bildim işimi.

İnanmırsan bax,
Dişim ağappaq.
Üstüm tərtəmiz,
Bax beləyik biz.

Abdulla Şaiq

Dərs “Fəsillər”

İLİN FƏSİLLƏRİ DÖRDDÜR

Qar gedər, yer açılar,
Göydən yağış saçılar,
Bil, bu hansı fəsildir,
Çəmən, çiçək açılar?
* * *

Quşlar bala balalar,
Maldar ot, ələf çalar,
Bil, bu hansı fəsildir,
Sünbüл, çıxar dən alar?

Meyvə dəyib dərilər,
Xırman, taxıl döyüler,
Bil, bu hansı fəsildir,
Aləm behiştə dönər?
* * *

Qar aləmi ağardar,
Xalq malın dama salar,
Bil, bu hansı fəsildir,
Hər evdə ocaq yanar?

Rəşidbəy Əfəndizadə

PAYIZ

Payız gəlib, küləklər
Gəzir yenə bağları.
Hər tərəfə sovurur
Saralmış yarpaqları.
Axıb gedir buludlar
Yenə də karvan-karvan,
Dərələri, dağları,
Bürüyür çiškin, duman.

Mərcan kimi qızarmış
Moruqlar parıldayır,
Ağaclarда qarğalar
Səs salıb qarıldayı...
Yağır güclü yağışlar,
Günlərcə vermir ara.
Almaz kimi şəh düşür
Bağçalara, bağlara.

Mirmehdi Seyidzadə

HEYVANLARA AİD TAPMACALAR

Ovun alsan, mırıldar,
Şığallasan, xoruldar.
(Pişik)

Altı bulaq, içərlər,
Üstü zəmi,bicərlər.
(Qoyun)

Yatanda yumru yatar
Ətinə dərman qatar,
Kim istəsə tutmağa,
Tikanı ələ batar.
(Kirpi)

Ağzin açar,
Zəhər saçar.
Hamı dönüb,
Geri qaçar.
(İilan)

Dərs “Sənət və peşələr”

BALACA DÜLGƏR

Hamı yaxşı tanıyır
Bizim qoçaq Ənvəri,
Sinifdə çox sevirlər
Bu balaca dülgeri.
Evlərində Ənvərin
Var baltası, müşarı,
Kəlbətinə, çəkici,
İki-üç cür mismarı.
Kiçik dülger taxtadan,
Kətil, masa düzəldir.
Ağacdan yuxayayan,
Oxlov, əsa düzəldir.
Ənvər öz babasından
Öyrənib bu peşəni.
Evvanda işləməyə
Ayırıb bir guşəni.
Düzəltdiyi şeylərə
Dostları baxsın deyə,

Bir-birinin yanında
Düzüb qoyur sərgiyə.
O, bu gün qardaşına
Düzəldib bir araba;
Babasından soruşur:
- Necədir bu, ay baba?
Baba baxıb diqqətlə,
Söyləyir: - Ənvər, ehsən!
Gələcəkdə bir yaxşı
Usta ola bilərsən.
Babasının sözündən
Çox fərəhlənir Ənvər.
Daha artıq həvəslə
Çalışır kiçik dülger.
Dəyirmi masa, divan,
Sandıq, dolab düzəldir.
Baxan deyir: - Bu şeylər
Bir-birindən gözəldir.

Mirmehdi Seyidzadə

Dərs “Ayı və şir”

AYI VƏ ŞİR

Əlbir olub bir ayı bir şir ilə,
Ovladılar dovşanı tədbir ilə.
Olmadılar onu razı bölməyə,
Çıxdı iş axır ölüb-öldürməyə;
Çeynədilər, dişlədilər, diddilər,
Bir-birini al qana qərq etdilər.
Özlərini taqətdən saldılar,
Hər biri bir səmtə düşüb qaldılar.
Tülükü uzaqdan görüb bu haləti,
Bildi ki, yox heç birinin taqəti.
Gəldi götürdü ovu, etdi fərar,
Həsrət ilə baxdı dalınca bular.

Abbas Səhhəd

Dərs “Qadınlar bayramı”

ANA

Əziz ana, can ana,
Gözəl, mehriban ana.
Böyütdükçə bizi sən,
Dən düşür saçlarına.

Qəhrəmanlar anası,
Sevimli, əziz qadın.
Bizim ana Vətənlə
Qoşa çəkilir adın.

İslam Səfərli.

Dərs “Qış”

QIŞ BABA

Keçdi dəniz, aşdı dağ,
Gəldi bize bir qonaq
Saçları qardan dümağ.
Söylədik: - Alqış, baba!
Şaxta baba, qış baba!
Çöldə çıxıb qar dizə,
Yolka qonaqdır bize.
Nəgmə deyib üz-üzə,

Söylədik: - Alqış, baba!
Şaxta baba, qış baba!
Burda verib əl-ələ
Oynayıraq bax belə,
Səs yayılır hər elə:
- Ay sənə alqış, baba!
Şaxta baba, qış baba!

Mirmehdi Seyidzadə

UŞAQ VƏ BUZ

Dərsə gedən bir uşaq,
Çıxdı buz üstə qoçaq;
Sürüşdü birdən-birə,
Düşdü üz üstə yerə.
Durdu uşaq neylədi?
Buza belə söylədi:
"Sən nə yamansan, a buz?
Adam yixansan, a buz!
Az qalıb ömrün sənin,
Yaz gələr, artar qəmin,
Əriyib suya dönərsən,
Axıb çaya gedərsən!".

M.Ə.Sabir

Dərs “Yazda”

İLK BAHAR

Gəldi martın doqquzu,
Bayram etdik Novruz.
Qar əridi, yox oldu,
Çaylarda su çox oldu.
Dağlar, çöllər dişərdi,
Novruzgülü göyərdi.
Gecə-gündüz tənləşir,
Hava hərdən çənləşir.
Dağa qalxır dumanlar,
Tez-tez yağır leysanlar.
Yüngül, sərin meh əsir,
Yağmuru birdən kəsir.
Aralanır buludlar.
Təravətlənir otlar.

Düşür günün ziyası,
Artır yazın səfəsi.
Göy üzündə bir qəşəng
Ta görünür yeddi rəng.
Gözəl qövsi-qüzehlər,
Qəlbə verir fərəhlər.
Quşlar ötür çöllərdə,
Ördək üzür göllərdə.
Əsir isti küləklər,
Uçur qazlar, ördəklər.
Yarpaqlanır ağaclar,
Yaşillaşır yamaclar.
Seyrə çıxır uşaqlar,
Göy çəməndə oynaqlar.

Abbas Səhhət

BAHAR ŞƏRQİSİ

Günəş doğdu, yayıldı,
Yatan ellər ayıldı.
Açdı çiçəklər, güllər,
Dilə gəldi bülbüllər.
Qar, çovğun gözdən itdi.
Dağlarda lalə bitdi.

Qanadlandı buludlar;
Yerdəki əlvan otlar
Cücerib boy atdilar,
Aləmə naz satdilar.
Artdı suların səsi,
Sevindirdi hər kəsi.

Səməd Vurğun

YAZ GÜNLƏRİ

Gəl, gəl, a yaz günləri!
İlin əziz günləri!
Dağda ərit qarları,
Bağda ərit qarları.
Çaylar daşib sel olsun,
Taxıllar tel-tel olsun.
Ağaclar açsın çiçək,
Yarpağı ləçək-ləçək.

M.Ə.Sabir

GÜN, ÇIX

Gün, çıx, gün, çıx!
Kəhər atı min, çıx.
Çəmənlərə ver işıq,
Güllər alsın yaraşıq,
Şəfəqindən bəzənsin
Bağçalarda sarmaşıq.
Gün, çıx, gün, çıx!
Kəhər atı min çıx.
Qoy ağarsın təpələr,

Parıldasın ləpələr,
Yuxusundan oyansın
Şirin dilli körpələr.
Gün, çıx, gün, çıx!
Kəhər atı min, çıx.
Gedək bağa, bağçaya,
Axışaq meydançaya.
Orda oynayaq, gülək,
Dönək coşqun bir çaya.

Mirmehdi Seyidzadə

TONQAL

Bir qırmızı güldür tonqal,
Bir dəstə sünbüldür tonqal,
Bağdan dərilmiş lalədir,
İçilməz al piyalədir.
Bir xonçadır al günəşdən,
Həyat gelir bu atəşdən.
Nə gözeldir şən nəgməsi.
Ruha nəşə verir səsi.

Abdulla Şaiq

BAHAR GƏLSİN

Gözəl bahar, gözəl bahar,
Gözləyirik, tez gəl, bahar!
Quşlar köçsün ölkəmizə,
Nəğmə desin yenə bizə.
Gəl, oyansın sıx meşələr,
Yasəmənlər, bənövşələr
Gelişinlə ətir saçsın,
İydə, innab çiçək açsın.
Hər mövsümün öz yeri var,
Gəl, sevimli, gözəl bahar!
Bu düzlərdə, bu dağlarda,
Yaşıl donlu yaylaqlarda
Yenə quşlar nəğmə desin,
Həyat versin xoş nəfəsin
Bərəkətli torpaqlara -
Mehribansan uşaqlara.
Gəl Xəzərin sahilinə, -
Gözəl, sərin sahilinə.
Yayılında günəş düzə,
Gəl-gəl desin dəstəmizə.
Ağacların xoş kölgəsi,
Bağçaların nəğmə səsi
Yayılında dağa, daşa -
Gəl səninlə gəzək qoşa.

Gözəl bahar, gözəl bahar,
Gözləyirik, tez gəl, bahar!
Kəhər atı min, çıx.
Çəmənlərə ver işıq,
Güllər alsın yaraşıq,
Şəfəqindən bəzənsin
Bağçalarda sarmaşıq.
Gün, çıx, gün, çıx!
Kəhər atı min çıx.
Qoy ağarsın təpələr,
Parıldasıń ləpələr,
Yuxusundan oyansın
Şirin dilli körpələr.
Gün, çıx, gün, çıx!
Kəhər atı min, çıx.
Gedək bağa, bağçaya,
Axışaq meydançaya.
Orda oynayaq, gülək,
Dönək coşqun bir çaya.

Məmməd Rahim

QARANQUŞ QONAĞIMDIR

Bizim eyvanda yenə
Yuva qurdu qaranqus.
Qulaq asdım səsinə,
Oxudu mehriban quş.
Dedim: - Güldü bağıımız,
Görünəndə gözə sən.
Ay əziz qonağımız,
Xoş gəlmisən bizə sən!
Quş dilləndi: - Mənə bax,
İstərəm sənə deyəm:
Payızda getdim qonaq,
Yazda öz evimdəyəm.

Mirmehdi Seyidzadə

SƏHƏR

Günəş doğdu, yayıldı,
Dağlar, daşlar ayıldı.
Sular, meşə, bayırlar,
Səhralar, həm çayırlar
Bu nur içində qaldı,
İşiq dünyani aldı;
Quşlar bütün oyandı.
Ötüşdülər şad, xəndan,
Səs ilə doldu orman.

Abdulla Şaiq

AZƏRBAYCAN

Çox keçmişəm bu dağlardan,
Durna gözlü bulaqlardan;
Eşitmişəm uzaqlardan
Sakit axan arazları;
Sınamışam dostu, yarı...

El bilir ki, sən mənimsən,
Yurdum, yuvam, məskənimsən.
Anam, doğma vətənimsən!
Ayrılırmı könül candan?
Azərbaycan, Azərbaycan!

Mən bir uşaq, sən bir ana,
Odur ki, bağlıyam sana.
Hankı səmtə, hankı yana.
Hey uçsam da, yuvam sənsən,
Elim, günüm, obam sənsən!

Səməd Vurğun

Aynur Xanlar qızı Rüstəmova
Məcid Abdulla oğlu İsmixanov
Ceyran Yunus qızı Bayramova

Azərbaycan dili

1

Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci sinfi üçün
“Azərbaycan dili” (dövlət dili kimi) fənni üzrə
müəllim üçün metodik vəsait

Redaktor: Təravət Əliyeva

Rəssam: Mətanət Abbasova

Formatı 57x82 1/8.

Ofset kağızı. Ofset çapı. Fiziki çap vərəqi 10.Tirajı 670.

Çaşioğlu mətbəəsində çap edilmişdir
Bakı şəh.,M.Müşfiq küç.,2A,Tel.:502-46-91